

# interkom

ČS FANDOM

informační  
servis  
fandomu  
9-10/2017

## Dinosaurus na Bílconu

Vždycky je třeba na někoho svést vinu. V tomto případě je vinen Zdeněk Rampas, neboť svým líčením atmosféry na Bílconu, což je con Conanův v zemi Slezské, vzbudil mou zvědavost. Jen tak mimochodem jsem se zmínil, že bych se třeba zúčastnil, a Zdeněk mě okamžitě práskl Pavlovi Poláčkoví, hlavnímu organizátoru a duši conu v Bílovci. Vzápětí se mně Pavel nejen ozval, ale poslal i jízdenku na Leo expres se slibem, že ve Studénce bude čekat auto, jež mě i s ostatními Pražáky odveze na místo činu. V následném telefonickém hovoru pokládal za samozřejmé, že zajistí též nocleh v místním penzionu a že budu moci „žrádlenku“ (viz dále) zaplatit hotově a ne se trápit takovými zhůvěřilostmi, jako je internetové bankovníctví. No prostě servis, s jakým jsem se za 34 let fanovského života doposud nesešel.

A tak se stalo, že v pátek 3. listopadu 2017 jsem se před 14. hodinou setkal na nástupišti 1b Wilsonova náržní ze Zdeňkem Rampasem a Julií Novákovou jakožto velepříjemnými spolucestujícími. Bohužel, chyběla Františka Vrbenská, neboť její hmotná schránka si vyžádala generálku v nemocnici.

Prakticky tříhodinová cesta uběhla jako nic a ve Studénce nás promptně naložil do auta Aleš Koval a za deset minut vyložil v Bílovci v místě conu. Byla již tma, takže překvapující tabule na domě, v jehož podzemí se con coná, jsem si mohl přečíst až v sobotu. Musím přiznat, že Zdeněk měl pravdu, neboť jsme se hroužili chodbami s valenou klenbou hlouběji a hlouběji, až jsme sestoupili do kaverny nejhlubší a potěšili se pohledem na barový pult, nad nímž se klenul nápis Bar u baraby. Na

přivítanou jsme dostali panáka whisky a na zasedání báječně koláčky Blanky Fučekové a později byl i neméně skvělý štrůdl paní Poláčkové. Po krátkém seznámení s prostorem (součástí jsou i dvě jeskyňky s promítací technikou, sloužící pro přednášky a promítání filmů) mě Zdeněk dovedl k pensionu Lemon, kde jsem po Františce zdědil pokoj č. 3 se širokou postelí jen pro sebe a se vším vybavením. Jelikož na večer byla naplánována Juliina přednáška v městské knihovně, vrátili jsme se na náměstí zvané Slezské a zapadli do knihovny. Přednáška se týkala vzniku a vývoje vesmíru s důrazem na parametr času a to nejen v životě vesmíru, ale též v životě lidském.

Následoval návrat do katakomb, kde se už objevila druhá část pražské výpravy, která jela autem, ve složení Hanina Veselá, Jarda Houdek a Robert Rameš. V generálce na sobotní con vydrželi až do půl druhé, Zdeněk a já jsme se odebrali do pensionu na kutě už po jedenácté. Holt herojské mládí je pryč.

Když jsem v sobotu vycházel z pokoje, vynořil se z vedlejších dveří Robert. Společně jsme si za slunného, ale větrného rána prohlédli náměstí, v pekařství koupili ke snídani čtvrtku frgálu, v obchodě s potravinami dvě láhve sektu pro Pavla Poláčka, neb Facebook Robertovi prozradil, že Pavel má dnes narozeniny, a zamířili na místo conání. Teprve v září dluce jsem si všiml, že dveře, jimiž se vstupuje do chodeb, jsou vedle dvou větších dveří pod společným nadpisem VEŘEJNÉ ZÁCHODY, jedny pak označené PÁNÍ, druhé DÁMY, a že opravdu záchody tvoří součást conihho labyrintu. To mě opravdu dostalo. Takové geniální krytí nemá žádný con na světě. pokračování na str. 9

## OBSAH

Dinosaurus na Bílconu	1	Jozef Karika: Trhlina	21
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Civilizační šok <sup>2</sup>	22
Hvězdný bulvár	3	Paul Collier: Exodus	24
Finské podívno	10	František Novotný: Hvězdné hry	25
A. Kaufmanová, J. Kristoff: Illuminae	12	Časem s vědou – září	26
Bruce Sterling: Oceán prachu	13	Pravda na obtíž	27
Heuvel Thomas Olde: HEX	14	Časem s vědou – říjen	28
Neřest je její ctností	15	Stvořitel novověku	29
Objemný výbor z díla Patrika Linharta	16	Timothy Snyder: Tyranie:	
C. J. Andersová: Všichni ptáci na nebi	18	20 lekcí z 20. století	30
Kochej se knihou, návštěvníku	19	DOGMA	31
Jaroslav Kalfař: Kosmonaut z Čech	20	Uzávěrka Ceny Karla Čapka!	32



# Čtenářův průvodce po Interkomu

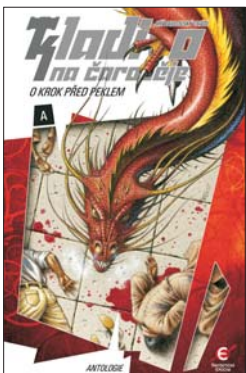
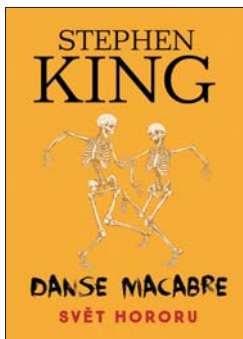
## K obsahu tohoto čísla

Nepamatuju, kdy naposled uplynulo mezi dvěma Interkomy taková doba jako v případě tohoto a minulého čísla. Souvisí to s tím, že by se podle mě dal tesat pomník prokrastinace, nebo bych sám mohl sloužit jako živý pomník odkládání nevyhnutelného (používám tu rafinovanou metodu, že místo věcí, do kterých se mi nechce, dělám ty, které jsou také nutné). Zhruba rok (u něčeho víc, u jiného méně) jsem měl, abych si připravil dvě přednášky pro Masarykovu univerzitu, dokončil a vydal knihu Franty Novotného, zkompletoval výstavu o SF, fandumu a Parconech pro Bílovec, zkorigoval hesla pro *Slovník českého samizdatu* a napsal předmluvu k *Ženě s drakem*. Dopadlo to jako vždycky, všechno tohle pak muselo být hotové během dvou měsíců a Interkom byla jedna z věcí, která to odnesla. Doufal jsem, že ho dotáhnu alespoň první den po volbách, ale jak to tak sleduju, musím si pospíšet, aby číslo stihlo vyjít do jejich opakování. Ale doufám, že i tak se vám bude líbit.

Velice děkuju Ivanu Adamovičovi a Filipu Gotfridovi, jejichž příspěvky byly posledním dílkem mozaiky tohoto čísla, a také Mirkovi Dvořákovi, Vilmě Klímové a Frantovi Novotnému, že mi pomohli popsat alespoň pár střípů fandumového dění, vy ostatní se styďte. Samozřejmě i všem ostatním přispěvatelům, i tomu málu, na jejichž příspěvky se v tomto čísle nedostalo, budou v těsně předvánočním nebo dlouho povánočním čísle 12/2017. Proto toto číslo optimisticky zakončuju bez PF 2018. :-)

Zdeněk Rampas

## Vánoční nášup (aneb věci na které se těším)



# interkom

## INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 9-10/2017 (314)

### Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,  
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: [zrampas@gmail.com](mailto:zrampas@gmail.com)  
<http://interkom.vecnost.cz>

### Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

### Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

### Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

### Autoři tohoto čísla

Ivan Adamovič, Mirek Dvořák,  
Ivo Fencel, Martin Gilar,  
Filip Gotfrid, Jirka Grunt,  
Zuzka Hloušková, Franta Houdek,  
Vilma Klímová, Jan Macháček,  
Pavel Mandys, František Novotný,  
Jára Míkovec, Zdeněk Rampas

### Fotografie

Radek Dojiva, František Novotný,  
Kiyomi Hirano

### Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt  
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.  
Uzávěrka tohoto čísla  
byla dne 12. 11. 2017

ISSN 1212-9089  
Všechny články a recenze  
© INTERKOM

# Hvězdný bulvár

## Odposlechnuto před volbami

„Zelení se chtějí vrátit do Sněmovny“ – to mi přijde jako šíření poplašné zprávy.

Zelení se samozřejmě můžou vrátit do Sněmovny. Stačí, aby si zjistili, kdy bude den otevřených dveří.

Svého času mě náramně pobavila slova mluvčí slovenských Greenpeace Lubice Trubíniové, které prohlásila: „Elektrinu ke svému životu nepotřebuji, na televizi se klidně budu dívat při svičkách.“ To v kostce vystihuje politiku Zelených...

## Z debaty o předvolebním Rozstřelu

Piráty volí ti, kdo chtějí mít v gulagu wifinu.

Po coming-outu Matěje Stropnického strana Zelených míří někam ke čtyřem procentům.

Před volbami všude Babiš. V televizi Babiš. Venku reklamy – Babiš. V novinách Babiš. Člověk aby se bál otevřít seznam spolupracovníků StB...

## Odposlechnuto po volbách

K odpovědnosti za volební výsledky v ČR se přihlásil Islámský stát.

Když otevřu Interkom, připadá mi občas, jako by jej nesetavoval prezident ČS fandomu, ale prezident ČR.

**Honza Macháček**

◆ ◆ ◆

● **21 srpna** proběhla u paní Ševčíkové ve Veverské Bítýšce u Brna schůzka klubu AF167. Setkání se dále zúčastnili Jana Novotná, Ivana Holzbachová, Karel Blažek, Radek Dojiva a Mirek Dvořák.

Připomněli jsme si nejen „památné srpnové datum“, ale také jsme zavzpomínali na Jindru Smékala a začátky klubu. Hlavně pak jsme probrali vydávání zpravodaje „Áefko“ a s ním spojenou literární soutěž „Anti Gé“.

Pravdou je, že naše setkání vyvolal požadavek na shromáždění údajů o začátcích klubu pro připravovaný projekt o fandomových fanzinech, což se nám povedlo v míře nejvyšší. Nezastavili jsme se totiž u data založení klubu (167 let po prvním publikování knihy Frankenstein), ale sklouzli jsme až před atentát na následníka v Sarajevu, což s klubovou činností nemá vůbec nic společného. Pokračovat budeme příště a snad to bude dříve než zase za 20 let.

**Mirek Dvořák**

● **22. srpna** se opět koná večírek u Vilmy u příležitosti návštěvy Aleny Kastnerové v Praze, ona to vlastně nebyla ani tak

návštěva. Alena (Betcho) u Vilmy jen přespávala cestou na dovolenou v Irsku.

Sešlo se nás o trochu méně než obvykle, z Poříčan dorazila Bára, potom Viktor s Danielem, Honza Vaněk sám, zato Jolana se dvěma čířaty. Na chvíli se ukázala Milada Kuličková, využil jsem toho, že jsem připomenul brzké vydání *Hvězdných her* a zeptal se, do kolikátého Kosmas bere zboží.

● **23. srpna** veze Vilma Betcho na letiště, ale dost jsme se nedohodli, takže z návštěvy ještě u nás nebylo nic.

● **24. srpna** se U Kruhu ukázal Jan Váchal, dělám mu humoristickou knihu *Urnatour* o pohřební cestovce. Pak ještě přišli Franta Novotný, Vlád'a Němec, Jiřina a Richard Šusta. Já pak brzy vypadnul, ještě jsem měl cestu k Honzovi Hýskovi.

● **25. srpna** konečně vyšla Juliina kniha *Dream from beyond*.

Něco poputuje do Afriky, něco na Filipíny, ale dá se sehnat i v Kosmasu nebo u mě. Víc na poslední straně minulého IK.

● **26. srpna** se vláčím šilným vedrem do svahu nad Prahou, kde se pod Kobylysy v zahrádkářské kolonii pořádá setkání bývalých spolu/pracovníků firmy Apollo. Úžasný výhled na Prahu ze zahradního domku v koruně ořešáku stál za to. Zajímavé bylo i vystoupit ze své sociální bubliny a zjistit názory obyčejných lidí; po volbách to letos bude veselé.

● **27. srpna** domlouvá Pavel Poláček, že Randalf zajistí digitalizaci

vzácných diapositivů z počátku SF hnutí a Parconů.

● **28. srpna** v RUR v Čáslavské vedle Filipa jen já a Bidlo. Práce až nad hlavu, tak to příliš nevedlo.

● **29. srpna** dorazil pro diáky Randalfův člověk v černé sportovní americe, kabrioletu. Cestu už zná, snad to příště bude v menším zmatku a s méně odklady...

● **30. srpna** konečně je hotov minulý Interkom. Kdy bude další, netuším, měl bych si připravit dvě přednášky pro Masarykovu univerzitu, dokončit a vydat knihu Franty Novotného, zkompletovat výstavu o SF, fandomu a Parconech pro Bílovec a zkorigovat hesla pro Slovník českého samizdatu a Františka Vrbenská mě ještě uvrtala do psaní předmluvy *Ženy s drakem*. Obvykle to se mnou je tak, že když mám dělat dvě věci najednou, uvedu se do stavu „pro samou práci nejsem schopen nic dělat“.

● **31. srpna** k nám dorazil Jarda Olša, jr. pro Juliiny knihy, samozřejmě sám, kolega, pro kterého byla druhá z beden, které jsme pro ně s Michaelou zabalili, čeká každým okamžikem dítě a má tedy jiné starosti...

Konečně jsem také pochopil Jardův obmyslný plán; Julie jede na Filipíny a bude tam na Veletrhu propagovat a prodávat svou/naši antologii.

Večer je U Kruhu na naše poměry celkem nabitě, vedle Franty a mě dorazila Jana Rečková, očividně v lepší kondici a náladě než za několik posledních let, pochopitelně v doprovodu



Ivana Holzbachová, Jana Nováková, Karel Blažek, Věra Ševčíková, Radek Dojiva, Mirek Dvořák

**@DavidGaydecka**

du Honzy Kovanice, dále pak Vlád'a Němec, Lita a Majk a Richard Šusta.

● **2. září** se ještě na skok před odletem na Filipíny zastavil Jarda Olša. Zase mi připomenu ta hesla...

● **4. září** ráno okolo osmé vstávám kvůli Julii, ale najdu mail, že se objeví až zítra. Na večer máme plánované hrací pondělí, ale pak skoro nikdo nemohl, tak jsme se s Honzou Vaňkem jr. a Bidlem věnovali doplňování zahraničních webových bibliografií a odstraňování chyb na Legii info.

Nebylo to tak strašné, jak to zní, Honza (Vaněk, jr.) donesl dva litry výborného burčáku a Honza Adamčák výběr sýrů a uzenin ☺

● **5. září** kompletuju seznam účastníků CKČ pro rozesílání minulého Interkomu. Už dávno neznám všechny, jako dokud jich bylo do dvou tisíc, ale se zájmem pozoruju, že tady třeba někdo poslal pod stejným jménem ze stejné adresy po deseti letech zase povídku. Zkouší to autor znovu, nebo je to již jeho syn?

Nebo v Bratislavě a Brně jsou porotci stejného příjmení, jde o širokou scifistickou rodinu? Alespoň takhle se s nimi jednou za rok setkávám...

● **6. září** se u nás cestou cestou na Filipíny zastavila Julie pro pár výtisků své knihy. Moc jich nakonec nepobrala, i tak měla docela těžké zavazadlo, z Manily se vrací přes Petrohrad do Lotyšska na jakousi konferenci, odtud tuším do Anglie a pak někam na Azory...

● **7. září** U Kruhu s Frantou Novotným a Milanem Fibiger domlouváme vnitřní ilustrace Hvězdných her.

● **8. září** zařizuje Pavel Poláček návštěvu Terezy Kovalové, odveze do Bílovce první várku *výstavních* exponátů, má cestu na letiště, kam jede pro toho svého...

● **9. září** navštívím Balounovu hospodu (U Břízy), ale tentokrát nikoli na sraz Světelných roků, ale na rodinné setkání.

● **10. září** k nám Tereza Kovalová vyslala svého chlapce a do Ostravy odputovala první část výstavy.

● **11. září** se v Čáslavské objevil Honza Macháček, já proto zapomenul Kočasy, které mi tam deponoval Jirka Pavlovský.

● **13. září** se s Milanem Fibigerem a Martinem Zhoufem scházím v OC Šestka a domlouváme finalizaci obálky. Milan ještě na poslední chvíli něco vylepšoval, ale než jsem ho stihl vyfotit, všiml si mě.

● **14. září** dopoledne nesu povinné výtisky do agentury ISBN, tam pot-



Milan už čeká s obrázky

kávám chmurného Bronce a veselou Ritu Komarovou. Pak pokračuju do EPOCHY, Zdeněk tam samozřejmě nebyl, tak jen naberu od Miši Volákové knihy pro Egonu a jedu do Tritonu, kde jsem konečně vydyndal *Proč se lidé zabíjejí* pro vědecký server Osel.

Odpoledne pilím ke Kruhu, tam nás zase vyšplouchli, přestože nás dorazilo docela dost (Honza Kovanice, Jana Rečková, Vlád'a Němec, Richard Šusta a čas si udělala i Daniela Kovářová, která zůstávala přes noc v Praze), sebrali nám zase salonek. Hovořili jsme hlavně o hororu a politice, ono se to zas tak neliší.

● **15. září** slaví Viktor Ponomarev padesátiny u Železné panny, já to samozřejmě hledal vedle v hotelu Golf, nakonec jsme to našli, už tam seděl Bidlo, mentálně už připravený na odlet do Japonska.

Pak dorazili ještě Rámišovi a Klímovi. Viktorovi přátelé mu připravili pivní kvíz a pivní maraton a donesli spoustu tekutých darů, které jsme za týden ochutnali u Klímových...

● **16. září** domlouvám s Vaškem Pravdou a Pavlem Poláčkem využití Vaškových panelů s fotografiemi parconských plakátů, večer píše z Číny Julie Ahoj, v *Číně patrně nefunguje ani Gmail, ani Messenger, mohl bys tedy poslat mailem update Olšovi, prosím?* Cestovatelé to ani dnes nemají lehké.

● **18. září** stále ještě dokončuju přednášku o fanzinech pro MU ☺. Odpoledne jdeme s Michaelou na křest knihy Petra Robejška, pořad uváděl Václav Cílek a celkem to asi mělo úspěch, knihy se vyprodaly, že v Kosmasu museli vytáhnout i ty z výlohy. Pak jedu do Čáslavské pro zapomenuté Kočasy, na Muzeu počkám na Pavla, syna mého, aby je přesunul do Lublaňské...

● **21. září** jsem U Kruhu jen já, Vlado Ríša a Richard Šusta, který nás informuje o svém literárním analyzátoru textu, který chytá často se opakující slova (i v jiných tvarech).

Pak valím na *Slova mají křídla*, hudbu obstarával Paleček z dua Paleček-Janík a hovor Jan Lukeš a Ivan M. Havel. Bohužel knihu, o které mluvili, už jsem znal ze křtu v Galerii Lucerna, ale našťástí se dost mluvilo i jen o Lukešovi, takže to nakonec bylo docela zajímavé.

● **22. září** si Mirka Dvořáková přijela pro svou knihu, popovídali jsme, domluvili jak na další díly, já dostal výborné ořechové cosi (asi taštičky) a dobré víno.

Večer následovala u Klímových oslava Martičky Eckové, Milena to



ale napsala tak, že si pár návštěvníků včetně mne myslelo, že se dooslavuje Martin.

● **23. září** cestuju do Pardubic na setkání spolužáků ze SPŠCH v restauraci Habi Dabi, kousek od kolejí, vlastně za nimi, kde se konaly první Parcony do roku 1986. Mírně jsem tam nastydl, jsem zvědav, jak zvládnú Brno. Jeden ze spolužáků mi slíbil poslat své vzpomínky na studium v SSSR, jsem na to docela zvědav. Před nádražím je (pro mě nová) socha staviatele železnic Jana Pernera.

Mezitím v Praze Coniáš nebo Knížkon, snad nám o tom někdo něco napíše.

● **25. září** přijíždím do Brna, Tereza Dědinová už mě čekala před nádražím, pak se k nám přidal Mirek Dvořák a ujal se úlohy průvodce po místních pamětihodnostech, vydali jsme se od Zelníčku uličkou Václava Havla, přes Kapucínské terasy Místodržitelskou zahradu až k obelisku v Denisových sadech, a pak zpátky okolo katedrály Petra a Pavla do reduty a Efi-Café, kde jsme se setkali s Honzou Czechackem a Honzou Křečkem, který jako třídní učitel vedl své žáky do divadla na představení podle Kmenů Vladimíra 518.

Pak z Pardubic dovalil Regis, notně unavený, vlak měl asi hodinu zpoždění, tak jsme se vydali do Nedovid, kde jsem u Terzi a Regise přespal.

● **26. září** dopoledne mě Tereza zavedla do kavárny, kde se mě ujal Ondřej Ševčík, a pak jsem s Terezinou pomocí přestál přednášku a vydali jsme se oběd. Tam nás vyhledal Pavel Mikuláščík a pak si mě vyzvedli Mirek Dvořák s Drahou a do pěti, než mi jel vlak, jsme se procházeli po Brně.

Takto to vnímali místní rodáci:

● Dne **25. 9. 2017** přijel na místní univerzitu v Brně přednášet pan president Fandomu dr. Rampas z Prahy.

Uvítání se mu dostalo již na vlakovém nádraží Františka Josefa I. Cestou ke slavnostní večeři v Redutě prošel přes biskupství Bašty a zastavil se u německého památníku Moravských vlastenců v Denisových sadech. U večeře se setkal s regionálními sci-fi badateli i literáty, kteří přijali radostně jeho povzbudivá slova. V následujícím dni pak před sálem zaplněným studenty přednesl o „Fanzinech před rokem 90“. Přednáška byla povinná a završena spontánním potleskem.

Po obědě v pivnici pak před Místodržitelstvím uskutečnil tradiční návštěvní prohlídku „Jošta na koni zespoda“.

Vyprovázen máváním z perónu pak opustil své Moravany. Těšíme se na říjnové pokračování ve stejném nadšení.

**Zapsal a zdokumentoval Mirek D.**

● **27. září** KJV proběhla v MATu přednáška přítele klubu Julese Vernea Františka Novotného nazvaná „Paroplavba v době Julese Vernea“. Jako vždy jsem se dověděl hodně o technických podrobnostech, které běžní historici neznají.

● **28. září** s Frantou se setkáváme, jak se na státní svátek patři, u koně na Václaváku, kde byla domluvena schůzka s bohemistkou Kiyomi Hirano. (Bylo to jak díl Pata a Maťa, koukám, kde je nějaká Japonka, našťestí si nás jedna vyhlédla a velmi pěknou češtinou nám vysvětlila, že hledáme ji.) U Kruhu pak proběhla ochutnávka hrabalovských jídel jako tlačěnka a tak.



*Kiyomi Hirano U Kruhu*

● **29. září** pořádáme japonský večírek u Klímových, samozřejmě opět pro Kiyomi ve snaze definitivně ji přesvědčit, že překládat současnou českou SF může být ještě zajímavější než se trápit s Hrabalem či Haškem. Pozvali jsme proto spoustu autorů, ale nejspíš se to většině nehodilo. Jejich chyba.

● **30. září** se vzpamatovávám z večírku ... ani jsem nenašel sílu vydat se na Eroticon...

● **1. října** vyrazím do Café Louvre, kde Kiyomi podepisovala smlouvu s Pavlem Kosatíkem, Pavel se zřekl honoráře v chystané antologii, kterou, jak jsem zapomenul prozradit, spískal zase Jarda Olša, jr., ale přál si mít smlouvu v japonštině :-)

Z Národní pak jedeme k nám do Ruzyně, aby si Kiyomi prohlédla antologie české SF a popovídala s Hraničkovými a jako bonus s Toshiko v mateřštině.

● **2. října** se v SF archivu zastavil Michal Příbáň, jen na skok, mnoho jsem mu toho neukázal, schůzka ale vedla k rozšíření titulů, které by měly ve slovníku samizdatu být. Musím napsat Čáповým, Radce Žákové, Akčildejovi, ach jo, kdy dodělám Hvězdné hry? A vlastní heslo, neměl bych napsat i o první samizdatové SF knize *Lidštější než lidé*?

● **3. října** přeplněnost knižního trhu došla tak daleko, že několik fanouškovských nakladatelů dostalo nabídky, aby se stalo součástí konglomerátů Albatros a podobných gigantů, jako značka pro jejich řadu fantastiky. Kde jsou ty časy, kdy si Argo a po něm třeba Host budovali svou SF divizi sami.

● **4. října** tu opět máme Korejský národní den, Michaelu na korejštinu ani sushi neužije, tak jsem si jako doprovod vypůjčil Bětku Klímovou. Tentokrát se to odehrávalo v Rudolfinu, program začal se zpožděním, prostory Hiltonu jsou pro podobné akce vhodnější, ale možná i dražší, celý program byl koncipován jinak než v minulých letech, zazpíval chlapecký sbor, první, co mě napadlo, bylo, že pořad lepší, než kdyby brali drogy, ale pak jsem si uvědomil, že je tam jen špatná akustika.

Krom Františky Vrbenkové jsme příliš známých nepotkali, několik koreanistů, pár politiků (tam šlo ale o známost pouze jednostrannou) a pak bandu hráčů Go. Jeden se divil, že mám tak mladou manželku, tak jsem mu osvětlil, že Bětko není manželka, ale dcera, jen někoho jiného 😊

Na zpáteční cestě mi nějaký kolportér či aktivista vnutil volební noviny Zelených s hromadnou fotografií na první straně, nejdřív jsem si myslel, že jde o besídku Jedličkova ústavu, ale

pak mi došlo, že je to jejich ústřední výbor, Zelení se přece už dávno o postižené (ani přírodu) nezajímají.

● **7. října** Hombok (referuje Vilma):

Tak Hombok byl fajn. Moc jsem nečekala, ale dojem super: organizátoři to měli zmáknuté opravdu profesionálně, moderátorka byla skvělá, v zákulisí bylo pro účastníky JÍDLO (dobré a volně k použití), nadšených knihomolů (hlavně holek) byly davy a bylo to zatím největší obecenstvo, před jakým jsem se kdy ocítila. (Na conech taky občas mívám plno, ale v řádově menších místnostech.) Věkový průměr byl odhadem tak kolem dvaceti let. Když jsem podepisovala, byla tam obří fronta. Záložky a placky sklízely úspěch. Nedělán si iluze, bookloverky tam samozřejmě přišly na zahraniční autorky YA a já byla jen tak do počtu, ale těší mě, že mě taky vzaly na milost :) Podepisovala jsem spoustu prvních děl, tak třeba se to u někoho chytne. Bloggerky se se mnou fotily – no ještě že jsem měla na sobě tu tuniku s chapadly, bez ní by to nebylo ono. A pár lidí si tam i přineslo podepsat výtisky Mycelia z domova a někteří měli rovnou celý pětipack. Dokonce mi tam někdo říkal, že díky Myceliu změnil názor na české autory; super výsledek. ID Ricarderon mě tam přišel podpořit a ani mi moc nenadával, uff. :D.

Zahraniční autorky byly Jenny Han (Američanka korejského původu; nejzajímavější pro mě byly historiky o vaření, protože momentálně jedna z mých dcer ujždí na korejské kuchyni a shání recepty a zkouší korejská jídla – zatímco tahle etnická Korejka zoufale zoufala po americké kuchyni a v sedmi letech poprvé zkusila smažit palačinky, protože doma by jí je nikdy nikdo neudělal, a teď vaří výhradně americkou kuchyni; dobrá ilustrace toho, že každý chce přesně to, co nemá.) Pak Joelle Charbonneau (navzdory jménu mluvila anglicky) – sleduje baseball a zpívá operu a píše věci, které asi nechci číst, ale dokázala to podat s úžasným šarmem. Co mi uniklo, byla beseda s Martinem Bečanem (byl tam dopoledne a já přišla až potom), ale ten mě pak odchytil v zákulisí a bavili jsme se o Dračím doupěti a já vymámila jeho knížku. Po mně pak měl besedu Ladislav Zibura; ten má jaksi v popisu práce být vtipný, čemuž dostál.

V čem je hlavní rozdíl proti sci-fi conům (když odhlédneme od počtu účastníků): má to takový ten americký drive (který tam asi vnesly ty americké autorky, ale určitě taky moderátorka); je celé to trochu povrchní a na efekt, zaznívají trapné vtipky (ta Yoell asi deset minut líčila, jak jí pod verandou žije veverka), ale člověk se na té náladě veze a vlastně si to v tu chvíli ohromně užívá... zatímco na sf conech se často brodí totální nudou a rozpačitým amatérismem od lidí, kteří to sice myslí strašně dobře a asi i mají co podstatného říct, ale zoufale to ne-

uměj. No tak co je lepší? Toť zásadní filozofická otázka! Ale dojem je fakt příjemný, asi si člověk prostě musí natlouct do hlavy, že „beseda s autorem“ není vysokoškolská přednáška, ale má to být zábava.

● **9. října** po čase se zase scházíme v RUR, stačila vyjít XB-1 i Pevnost, popadnu je a jedu připravovat bíloveckou výstavu.

Mezitím v Brně ve Vaňkovce, jak hlásí náš dopisovatel, probíhá vernisáž výstavy komiksu o Apokryse Václava Houfa; pozvánku na akci jsem rozeslal brněnským scifistům, ale jako vše, co dělám, dost na poslední chvíli:

Kromě Václava Houfa jsem na vernisáži (Café Práh, hned vedle Wannieck galerie) nikoho z místních scifistů nezahlédl. Nicméně akce proběhla v souladu s avizovaným rozvrhem, Kryl nepřišel (naštěstí byl nahrazen reprodukováným).

Škoda, že komiksy jsou bez obvyklých bublin a textu... ale takto si každý mohl vymyslet vlastní příběh.

Snědli jsme hromadu připravených jablek, poklábosili s autorem i bez něj a vyrazili k domovu.

Ilustrace jsou skvělé – jak ty staré 40 roků (!), tak i ty nové, sotva třicetileté. :) Jen tak dál.

Nemít v Práglu aspoň jednoho Brno-centristu, tak se ani nedovím, že se tady něco děje :-)

Konec hlášení.

**Mirek D.**

● **10. října** balíme exponáty pro výstavu v Bílovci, mě by to přivedlo k zoufalství a apatii, ještě že Michaelu nic hned tak nerozhází...

● **13. října** v Plzni slaví 35 let SFK Andromeda a Pátek 13. k tomu. Bohužel to nestihnu, práce moc, ale snad jedna ODPADNE, právě po měsíci se ozval Martin Zhouf, že mi snad už pošle grafiku k *Hvězdným hrám*.

● **17. října** se vydávám na další dobrodružnou výpravu do Brna. Risknul jsem cestu ráno, přenáška začínala ve 12.30, takže jsem musel vstávat v sedm, abych určitě stihnul vlak. Pro mnoho našich čtenářů to je asi ještě příjemný čas, ale já ještě v jednu psal přednášku. V tom jsem ostatně pokračoval i v rychlíku Bedřich Smetana, na který mi koupila lístek Líba Mohelská (mé IQ není dostatečně vysoké, abych pronikl e-shopem ČD). Ale i kdybych to zvládl, jistě by se mi to nepodařilo tak, aby (ten lístek) byl ve směru jízdy, se stolečkem, kde jsem mohl dopsat poslední čtvrtinu přednášky, a to v pohodlí, jaké jsem ani nečekal. Přestože vlak nebo alespoň můj vagón byl docela zaplněný, tak já pro sebe měl až do Brna 4 místa :) Přes uličku se mačkali dva orientální páry, začal jsem si (ještě) víc vážit kulturní české krajiny, když jsem viděl, jak si všichni na své maxitelefony nebo minitabety natáčejí podzimem vybarvené svahy před Českou Třebovou.



V Brně na mne již čekala Tereza Dědinová, krásným slunným dnem jsme procházkou došli k filosofické fakultě, zaskočili na kávu a byl čas přednášet. Cestou se k nám přidala Draha, Mirek někde meškal, a tak mohl navést do posluchárny paní Ivanu Holzbachovou z AF 167, která jako každý, kdo chtěl na mou přednášku, zabloudila. V první řadě se objevil Ondřej Šefčík, a mohli jsme začít. Z databáze Jirky Doležala jsem vytáhnul asi 300 obrázků SF knih od roku 1946, trochu jsem je komentoval a chudák Tereza se snažila rejdit s PowerPointem tak, aby text a obraz alespoň trochu korespondovaly.

Pak jsme se s Ondřejem Šefčíkem, Radkem Dojivou, který stihl až konec přednášky, Drahou, Mirkem a Arathanem (Jakub Slabák) vydali na oběd tuším ke Kroužku. Když museli



Radek Dojiva, já a Ondřej Šefčík (foto, skoro za tmy, Mirek Dvořák)

ostatní za prací, vystřídal je Pavel Mikuláščík s Peťou, s nimi jsme pak dojeli šalinou do Vaňkovky na výstavu komiksu Václava Houfa o dívce Apokrise. Tam se k nám přidal Roman „Doktor“ Hruška, se kterým jsem se vydal do Hospůdky na Blbým místě (pod kostelíkem, který je zpodobněn jako svatyně v románu Kristýny Sněgoňové). Nutno říci, že brněnští scifisté mají o dost větší a komfortnější salónek, než je ten náš u Kruhu.

Tam jsme pokecali do půl osmé (chvilku jsme pod obrazem Ša-

mana poseděli s Ladou Holíkem), pak do hospůdky dorazila Lucka (od Doktora), Klikin s Alicí a další..., ale to už mě Pavel Mikuláščík odvedl na nádraží, aby se jim v Brně ti Pražáci nehromadili. Byl to prima den a nejspíše zítra se z něj určitě vzpamatuju.

A takto to vnímali místní rodáci:

Na pokračování své úspěšné přednášky z minulého měsíce, dnes 17. 10. 2017, navázal Zdeněk Rampas na Masarykově univerzitě v Brně.

Tentokrát na téma „Grafické vyjadřování Fandomu před rokem 1990“. K obsahu přednášky shromážděno a promítnuto neskutečné množství obálek scifi fanzinů, časopisů a knih, až se v tom „znalí“ topili a studenti si činili zmatené poznámky (naštěstí mají vše slíbeno v souhrnných materiálech).

U oběda jsme pak probrali dnes již historické zážitky z počátků sci-fi dění v Brně. Hodně vyčnívala vzpomínka na schůzky ve vojenském klubu, kam jsme se shodou zapomenutých

náhod kdysi v 80. letech vešli. Doprovázeno ukázkou ležérního salutování v podání doc. Ondřeje Šefčíka, připomínající spíše CK dvouročního dobrovolníka než socialistického lampásáka; ale o to více pobavilo.

Následoval vlastivědný přesun s Pavlem Mikuláščíkem šalinou na výstavu Houfových komiksových ilustrací k „Apokrise“ ve Wanieck galerii.

Pak štafetové svěření/předání Doktorovi a pěší přeběh na oblíbené „Blbé místo“. Nakonec již jen autobus u Grandu a odjezd směř Praha.

### Zapsal a zdokumentoval Mirek D.

● 19. října U Kruhu Robert Rameš, kandiduje za piráty, slíbil jsem mu, že ho zakroužkuju, ale do urny bohužel hodím lístek úplně jiné strany.

Když došlo na hádání o politice, převedl jsem postřehem Ondřeje Šefčíka o blechách, které chytil kapitán Hornblower při návštěvě v carském paláci, hovor na bezpečnější a zajímavější téma.

● 20. října tu zase máme volby, Pavel Houser mě upozornil na

článek jednoho skeptika, který analyzoval, co se splnilo z volebních programů před čtyřmi roky. Nic. Tak a teď ve-sele k urnám.

● 23. října se jedu do RUR rozloučit před cestou do Bílovce, pryj je některými označován jako Bruntál II.

● 24. října nasedám do

Leo Expressu, tento vlak je nyní často využíván scifisty, protože staví ve Studénce, odkud není daleko do Bílovce, už mnoho let centra místní SF komunity.

Ve Studénce se mi podařilo přestoupit na lokálku ČD a s pomocí místních si koupit jízdenku, pozor, nákup ve vlaku ještě nestačí, musíte si ji také štípnout v označovacím zařízení :-)

Pavel Poláček už mě očekával před nádražím a hned mě ubytoval v nám již z Bílconů známém penzionu Lemon. Na zámku mě čekal trochu šok, výstavní místnost zatím připomínala spíš truhlářskou dílnu, ale Pavel máknul a za chvíli jsem si už uměl představit, že někde v těchto prostorách jednou bude výstava o Parconech, fandomu a Ceně Karla Čapka. Následoval pozdější oběd u Poláčků a do jedenácti večer vymyslíme a rovnáme.

Druhý den jsme začali snídání u Šárky a Pavla a pak zase vybalování a rovnání, dokud vpoledvečer nepřišli Aleš Koval a Míra Janáč s paní. Probrali jsme, co by výstava ještě potřebo-



vala, a co Bílcon, trochu se zakecali a najednou bylo třeba vyrazit do Studénky, abych chytil večerního Lea.

Pavel to hnal mírně nad stovkou, takže po pěti minutách zběsile jízdy vidím ceduli Studénka, to jsem ovšem netušil, že kvůli nějakým objížďkám pojedeme ještě stejně dlouho k nádraží, nakonec jsme dorazili dvě minuty před odjezdem vlaku, který měl ale 10 minut zpoždění. :-)) To ale někde před Libní dohnal a v Praze jsem byl včas, aby mi ještě jelo metro.

Domů jsem dorazil jen o trochu později, než kdyby se protáhl Klub Julese Vernea, který jsem bohužel musel vynechat.

● **26. října** je Kruh zase celý obsazený, našťástí se tam stejně nikomu moc nechtělo, tak jsem jen zajel do Čáslavské pro *Ilustrátory dobrodružství*, drahou a těžkou, ale krásnou knihu. Tam jsem už chytil jen Toma Štípského, Filip spěchal do Pyšela, tak jsme probrali novinky a já se odpotácel domů, začala na mě doléhat únava po všem tom cestování...

● **27. října** se u nás zastavil Martin Zhouf a dovezl mi originály kreseb Hvězdných her. Se zbytkem sil se pokouším dokončit hesla do Slovníku samizdatu.

● **3. listopadu** už zase chvátám na Lea, jednak se ukázalo, že cesta do Bílovce je velice příjemná i pro odpůrce cestování, jako jsem já, pak bylo třeba ještě přiložit ruku k výstavě a nakonec nahradit (jako by to bylo možné) Františku Vrbenskou, která kvůli potížím se srdcem nakonec po našem velkém přemlouvání dala přednost nemocnici před nástrahami conu.

Ten byl samozřejmě skvělý, dokonce čtyřgenerační, Milan Verner zvaný Dědek tam byl s dcerou Blankou a jejím manželem, s jejich dětmi a už i s její vnučkou, takto Milanovou pravnučkou. Z Prahy, ale autem, přijeli Hanina a Jarda Veselí Houdci, přivezli Roberta Rameše, ze Slovenska dorazila Lulu a početná byla i výprava z Kopřivnice dopravně obslužená Randalfem.

S Gremlinem jsme se snažili identifikovat jednu povídku vydanou dávno v Sedmičce. Já mu dokázal jen poradit *Legii.info*, což samo o sobě nestačilo, ale protože si zhruba pamatoval ilustrace, tak na [www.dailideca.cz](http://www.dailideca.cz) našel Havlíčkovu kresbu k povídce *Kmen moudrého Ró*, kterou napsal Jevgenij Naumov. Nakonec zjistil, že ji má doma v Sonátě hada. Já si, přestože



František přednáší před křtem knihy



Vstříc Parconu 2018 v Bílovci

jsem Sedmičky hlтал a každý čtvrtek kvůli nim jezdil na hlavní nádraží, kde byla ke koupí i odpoledne, tuhle povídku už vůbec nepamatoval.

O ostatním více Franta Novotný na straně 1 a 9.

● **5. a 6. listopadu** píšou předmluvu do *Ženy s drakem*, vysvětlují tam, že ženy už není třeba chránit a uměle podporovat, že co se týče fantastické literatury, ve všem už své mužské protějšky překonaly. Nejen v kráse, ale i pracovitosti a inteligenci. Nakonec jsem to musel zkrátit a zjednodušit, aby to všechny čtenářky dobře pochopily :-))

● **6. listopadu** v RUR jen na chvíli, Filip pil domů, tak jsem si ani nevzpomněl, že bych tam měl pro Jiřínu vyzvednout věci od Dárečka.

● **9. listopadu** U Kruhu opravdu plno, donesl jsem Frantovi a Milanu Fibigerovi autorské výtisky *Hvězdných her*, a Dagmar Doubkové něco od Michaely, po čase se ukázala Lita a také si jedny Hry koupila, inu Vánoce se blíží, a dávám velkou slevu :-)) Richardovi Šustovi jsem slíbil e-výtisk,

už by takovou monumentální knihu neměl kam dát. Pak se ukázaly ještě Jiřina a Stáňa Rimsak Lálová, ta Dagmar znala, ale netušila, že má něco s naším Pavlem. Když dorazil Jarda Houdek a Honza Kovanic s ekonomem Petrem Pavlíkem, kterému obmyslně nabídl své knihy, já už musel dohánět zpoždění a vydal se s Dášou k metru.

● **12. listopadu** se konečně zase dostávám k Interkomu, že bych jej vydal jako trojčíslo...

● **13. listopadu** mě Richard Klíčnický upozornil na recenzi Barbarely, hned si o ni píšou Ivanovi a Filipovi o Dogma. :-))

● **14. listopadu** křtí Daniela a Radim Uzel v NeoLuxoru svou knihu o tom, *Jak se žije padesátkám*. Potkal jsem tam Františku Vrbenskou, vynadal jsem jí, že se nešetří a tak mi neprozradila, že odtud ještě běží na parník, kde Franta Novotný křtí další knihu Honzy Kotouče *Ofenziva českých zemí*. Já pak pokračoval do Ma-lešického mikropivovaru na husu. Vilma tam zařídila největší stůl pro osm, takže jsme se k němu vešli s Martinem, všemi jejich dcerami, Honzou Vaňkem jr. a Líbou.

Chuť vrubozobých lahůdek popisovat nebudu, neb je nepopsatelná, jedinou nevýhodou bylo, že se do mě brzy nevešlo ani sousto navíc. Naštěstí pokrmy ducha se tak snadno nepřejí, takže jsme si povídali skoro do zavírací doby, však jsme se neviděli opravdu dlouho.

**Zdeněk Rampas**



No řekněte, najde se někde con, který se koná v areálu veřejných záchodů?! Takhle se snad maskovali jen první křesťané v císařském Římě.

Ihned ve vstupní chodbě už číhal jako Cerberus Standa Ota-va, aby od každého vyinkasoval 200 Kč jako zálohu na stravu (toť ona žrádlenka) a ještě zálohu v libovolné výši na lihové nápoje, tzv. „chlastenku“. Odhadl jsem svou konzumaci a ke dvěma stovkám přidal ještě třetí. Tím ale vstupní rituál nekončil, neboť po předání tašky s materiály a přívěsku v podobě miniaturních přesýpacích hodin v Kardanově závěsu jsem musel zalovit v klobouku a vytáhnout si otázku vstupního kvizu. Měl jsem štěstí, neboť kdo je Boris Vallejo, jsem věděl, takže jsem byl odměněn placou chytrouše a nikoli pitomce.

V 10 hodin Aleš con slavnostně zahájil a program rozšířil, když ohlásil, že jeho součástí bude v podvečer v místním knihkupectví křesť mé knihy *Hvězdné hry*, jejichž deset výtisků, ještě horkých z tiskárny, Zdeněk obětavě v batohu přivekl. Jelikož se slušelo, abych se jako pachatel postaral o křtící kapalinu, vyrazil jsem znovu do obchodu na náměstí a koupil další dvě láhve sektu Bohemia. Teprve po návratu jsem se mohl věnovat obvyklé činnosti na conech – klábosení s přáteli, popíjení v mezích zákona, v tomto případě i pojištění domácí stravy a rozumné, ale opravdu velmi rozumné návštěvě přednášek. K dispozici byl vynikající guláš (přinesený ve dvou várnících) a ještě lepší klobásky. Pro sladkomilce pak koláčky, štrúdl, po němž by se oblízl i Antonín Dvořák, a ještě bílovecký ovocný chlebiček. Na své si přišli i milovníci aspiku jako Zdeněk, pivo si točil každý sám a poté připojil čárku ke svému jménu nebo konzumačnímu číslu do sešítka.

Z Brna dorazili Pavel Mikuláščík a Doktor, ze Slovenska Lulu, první dáma slovenského fandumu, takže bylo pořád o čem povídat. Zhlédl jsem i část Juliiny přednášky o exoplanetách a poté jsme byli vyhnáni na schody vedlejšího zámku k obligátnímu vyfotografování všech účastníků. Místo jako první křesťan v antickém Římě jsem si rázem připadal jako účastník evropského summitu. Pak jsme ještě zhlédli rodící se výstavu o historii fandumu a CKČ, jež bude součástí Parconu 2018, který se příští rok v Bílovci odehraje.

Následně jsem byl uvrtán, abych dělal spolu se Zdeňkem a Jarkem Mosteckým náповědu ve videostopu. Mou jedinou kloudnou náповědu, o níž jsem si myslel, že s ní budu úspěšně blufovat, soutěžící prohlédla, takže jsem skončil s nulou. Jediný bod za náповědce urval Zdeněk. To už byl nejvyšší čas odebrat se do knihkupectví na náměstí a pokřtít novou knihu, která obsahuje prakticky všechny mé povídky. Knihkupectví je spojeno s kavárnou a vytváří velmi útulný prostor, kde se každý knihomol musí okamžitě cítit nejen jako doma, ale přímo v ráji. Zahajovací projev měl Zdeněk Rampas jako vydavatele a o křesť jsem požádal Julii Novákovou. Pana vydavatele asi nejvíce potěšilo, že po 9 výtiscích, které dal k dispozici, se jen zaprášilo, a další zájemci odcházeli se smutnými očima. Dokonce jsem musel dojít i pro ten desátý, který jsem si chtěl nechat, aby se dostalo i na Standu, jemuž jsme knížku slíbili.

Po návratu jsem ještě stihl druhou polovinu přednášky Jar- dy Houdka o Teslovi. Netušil jsem, že to byl takový blouznivec,

a uvědomil si, že jeho paravědecké pojetí zákonů o elektřině úžasně koresponduje s vynálezy a principu pohonu Aeronauti- la, jak je prezentuje ve svém díle J. M. Troska. I s tou pistolí mí- ru, kterou si nechal Tesla patentovat a doběhl bolševiky do té míry, že mu za bezcennou dokumentaci zaplatili 30 000 dola- rů. Byl by to skvělý námět pro nějakého badatele – ověřit, zda J. M. Troska opravdu znal Teslovy pokusy a jeho fyzikální představy a do jaké míry se jimi nechal ovlivnit. Již na první pohled je shoda překvapivá.

Abych konzumoval symetricky, dal jsem si během dne dva- krát guláš a dvakrát klobásky plus nějaké to pivo. Lulu, která právě čte Kingovu Temnou věž, jsem prozradil, že žiju s pistol- níkem Rolandem a jeho ka-tet ve společné domácnosti, s Ran- dalfem jsme pak probrali naše druhé společné hobby, což je plastické modelářství. Pak jsme museli zmlknout, neboť byl čas na tombolu. Vedle mě seděl místní fan, který si za 500 Kč koupil sto lístků, poněvadž měl zálsuk na nějaké komiksy. Štos knížek před ním sice rostl, ale komiksy si odnesl někdo ji- ný. Největším šťastlivcem se stal Standa, jenž vyhrál nejcen- nější tituly, ale za celodenní sezení u vstupu do katakomb a vy- účtování konzumace všech účastníků si to zasloužil. Nejvíce veselí však vyvolala dýně, kterou vyhráli Hanina s Jardou. Ješ- tě že přijeli autem. Já jsem pak byl označen za raritu, neboť jsem se stal prvním člověkem v historii Bílconu, který si koupil do tomboly jediný lístek.

Po tombole jsem pokračoval v klábosení až do jedné hodi- ny po půlnoci a poté ponechal ty mladší vytrvalce jejich osudu. V neděli ráno bylo stejně krásně jako v sobotu, ovšem nálada ne již tak veselá, poněvadž Bílcon 2017 byl u konce. Účet jsem nemusel vyrovnávat, neboť částka, o kterou jsem překročil „žrádlenku“, odpovídala nedočerpané částce na „chlastence“. No a před desátou nás Aleš odvezl do Studénky, kam s deseti- minutovým zpožděním přijel Leo expres. V Praze jsme byli o půl druhé a o čtvrt hodinu později jsem se vítal s našimi kočkami.

Na závěr bych chtěl říci, že Bílcon je con podle mého gusta. Žádný monstrpodnik, ale domácí con, jehož počet účastníků nepřesahuje 70 lidí. Odehrává se v jedinečném prostředí skle- pů a chodeb, z nichž musíte, pokud nechcete jinak, vystrčit nos jen jednou – na společnou fotografii. Na tomto conu je domác- ké všechno, i kuchyně a bar, přednáškové podzemní sálky jsou doslova za rohem, ale jsou k dispozici i větší prostory v městské knihovně nebo v přilehlém zámečku, kde se kromě rozinstalované výstavy dal navštívit i koncert vážné hudby, též součást programu.

Jsem moc rád, že jsem se Bílconu 2017 zúčastnil a dovolu- ji si jménem přinejmenším pražských účastníků poděkovat po- řadatelům za akci, která si stále uchovává ono kouzlo, které kdysi cony měly a které mi Bílcon úžasně připomněl.

**František Novotný**

### **Odposlechnuto**

*Respekt jsou Haló noviny pro ty, kteří se cítí být vzdělaní.*

**Chechtavý tygr**

## Finské podivno

Co vlastně víme o finské kultuře? Možná se nám vybaví spisovatel Mika Waltari a jeho Egyptan Sinuhet. Možná smyčcové trio Apocalyptica nebo metalovi Lordi. A pak je tu docela zajímavá a do češtiny překládaná oblast finské fantastické literatury.

Dobrym úvodem k „finskému podivnu“, jak se říká tamnímu fantastickému žánru, vám poskytnete antologie *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy* (vydal Pistorius a Olšanská 2016), která je výsledkem překladatelského semináře studentů finské filologie. Kniha ukazuje šíři finské fantastiky a také její neuchopitelnost. Skoro tu nenajdete čistou sci-fi či fantasy povídku, zato nechybí borgešovské příběhy, v nichž třeba hrdinka hledá a nachází mentální bod, kdy se pozorované mění v pozorující a podobně.

Země, jejíž literární kořeny se opírají o hrdinský fantaskní epos Kalevala, nemůže být k fantastice netečná. Naopak. Finská literatura existuje jen něco přes sto let a vliv fantastického folkloru se vine celými jejími dějinami. Nejdůležitější autorkou finské fantastiky je bezpochyby Johanna Sinisalo, které vyšly česky již dva romány a která také antologii *Lesní lišky* zahajuje emotivním příběhem o autistické dívce, které delfíni nakrátko propůjčí přirozenou, nebo spíše nadpřirozenou inteligenci, aby je mohla zachránit ze zajetí.

Jak ve Finsku ani čistá science fiction neopouští silné realistické podloží, ukazuje povídka Pasi Ilmari Jääskeläinen *Kěž bychom tu byli taky*. V podstatě psychologická sonda do rozpadu manželství, v tomto případě symbolizovaném rozhodnutím ženy odejít z chudé reality do virtuálního světa přepychu, byť za cenu ztráty fyzického těla a zanechání manžela v hmotném světě. Jääskeläinen není našim čtenářům neznámý, vyšla tu jeho magicko-realistická prvotina *Literární spolek Laury Sněžné* a letos pak *Magický průvodce městem pod pahorkem*, což je opět směs magického realismu, fantasy a detektivky.

Čistší science fiction v českých překladech zastupuje fasciující román *Kvantový zloděj* od Hannua Rajaniemiho odehrávající se ve vzdálené posthumanistické budoucnosti či dystopicky laděná prvotina *Strážkyně pramene* od Emmi Itäranta(ové).

Dystopií, tedy sociálně varovným románem, je také *Jádro slunce* od zmíněné Johanny Sinisalo, které vydal před rokem Odeon. Děj spojuje dva silné nápady. Jedním z nich je budoucí společnost, kde jsou ženy vnímány jako podřadné bytosti sloužící k uspokojení mužů. Je to zároveň svět, kde je v zájmu ochrany zdraví obyvatel zakázán veškerý druh opiátů včetně páliového koření, kde je účinnou látkou kapsaicin. Dvojice hlavních hrdinů jsou ilegálními dealery chilli koření, jež je na seznamu nepovolených látek. Trochu to připomíná *Sůl nad zlato*, ale Sinisalo umí příběh podat nepohádkově drsně a realisticky. Plodné ženy jsou zde označovány jako „elovové“ a muži dostávají k jejich správné výchově a soužití s nimi příručku, kde se dočtou, že to jsou pudová stvoření, které je dobré odměňovat a vytyčovat jim pevné hranice. Mají rády pamlsky a poplácání po zadečku, muž by si měl vůči elovům osvojit zejména krátké, srozumitelné povely. Taková elovová jsou výsledkem dlouhodobého pečlivého šlechtění a jsou pravou odměnou pro sebevědomého „maskula“ (muže).

### Svoboda závislosti

Rozhovor s Johannou Sinisalo

V románu *Jádro slunce* popisujete společnost, kde jsou ženy považovány za nižší stvoření s menšími občanskými právy. Odráží to nějak situaci ve Finsku?

Když jsem psala tu knihu, chtěla jsem si představit společnost, která je utopií pro muže a dystopií pro ženy. Konkrétně to byla reakce na hnutí „posilování mužnosti“. Zatím je jejich členů poměrně málo, ale je o nich dost slyšet. Tihle lidé říkají, že rovnost pohlaví zašla příliš daleko a že muži jsou dnes utlačovanou skupinou. Volají po tom, aby se ženy vrátily „tam, kam patří“. To mě neskutečně irituje. Tihle lidé tvrdí, že když si mladí muži nemohou najít přítelkyni, čímž je míněno že si nemohou sexuálně užít, je to vina těch dívek, protože jsou příliš vybíravé. Domnívají se, že mužům by měl stát garantovat nějakou formu sexuální služby. A to všechno myslí vážně. Myslí si, že když chodí muži do armády, ženy by měly také nějak sloužit společnosti.

To mi dost rezonuje s tématem románu Michela Houellebecqa *Podvolení*.

Ten jsem nečetla, ale hodně jsem o něm slyšela. Jde o to, že když nejste spokojení se společností či politikou, vždycky se najde nějaká skupina lidí, na kterou to můžete svést. Dnes to jsou například imigranti. Vždycky můžeme nějakou takovou skupinu vybrat a odebrat jim trochu občanských práv. To je ale velmi tenký led. Když někomu vezmete kousek jeho lidských práv, většinou to u toho neskončí, za chvíli přijde o další kousek a tak dál. Nemusejí to být zrovna ženy, jako v mém románu, ale třeba lidé s odlišnou sexuální orientací. Podívejte se, jak se chovají v Rusku ke gayům.

Myslíte, že problémy mezi ženou a muži ve společnosti vycházejí ze společenských očekávání a přidělených rolí, nebo spíše z přirozených rozdílů mezi pohlavími na individuální rovině?

Nemyslím si, že je mezi mužem a ženou tolik zásadních rozdílů. Vždyť ani samo pohlaví není černobílá záležitost, je to diferencovanější, není to jen buď-anebo. Rozdíly leží spíše mezi individui než mezi pohlavími. Každý má jinou představu, jak se máme chovat jakožto muž či žena...

Zmínila jste přistěhovalce. Jaká je s nimi situace ve Finsku?

Během posledního roku k nám přišlo asi 30 000 uprchlíků, což je asi desetkrát více, než přišlo za několik minulých let. Vedlo to k určité krizi, protože jsme země s pouhými pěti milióny obyvatel a většina území je navíc pokryta lesy.

Není to skvělé téma pro sci-fi, takové setkání s naprosto odlišnou civilizací? Možná nejsou tak odlišní, tak „mimozemští“, ale v naší představivosti jsou.

To je důležitá věc, že „v naší představivosti“. Když o něčem moc nevíte, automaticky se toho bojíte, nebo to chcete potlačit. Určitě u nás máme také rasismus, lidé se bojí. Ale když se s těmi uprchlíky setkáte a dáte si s nimi kafe, zjistíte, že to jsou příjemní lidé.

Před lety vyšel v češtině i váš román *Ne před slunce západem*, který získal ve Finsku významné literární ocenění. Popisujete tam téměř milostný vztah mezi mladým mužem a lesním trolej, který je také víceméně mužského pohlaví. Můžeme knihu označit za queer fantasy?

Nesnáším nálepky jakéhokoliv druhu.

Ale mohla jste čekat, že tak bude označován, ne?

Jistě. Nemyslím si ale, že píšu čistou sci-fi nebo fantasy, v mých knihách je vždycky převaha realismu. Mixuji žánry, takže nechci být přiřpendlena jedním žánrovým špendlíkem. Kdybyste mě ale měli nějak zařadit, asi bych použila termín weird (podivno).

Proč jste si vybrala jako hrdinu zrovna trola? Dnes je to pojem známý spíše jako otrava z internetových diskusí, ale přede vším to je fantaskní bytost ze severských mytologií.

Zajímají mě postavy, které nás připomínají, ale nejsme to my. Když něco neznáme, automaticky to vnímáme jako hrozbu. Trol reprezentuje vše, co je v naší civilizaci jiné – sexuální jinost, etnickou jinost, třídní jinost. Je těžké si trola někde zařadit, o to mi šlo.

Myslíte, že fantastika může uchopit témata odlišné sexuality lépe než jiná literatura?

Ráda pracuji s uměleckým postupem zvaným „odcizení“. Důležité je, aby čtenář nebyl okamžitě nucen srovnávat popisovanou s vlastním životem. Kdybych chtěla napsat knihu o rovnosti pohlaví a psala příběh o nějaké sekretářce, která má zlého šéfa, čtenáři by to začali automaticky porovnávat s vlastní realitou a třeba by si řekli, že v jejich kanceláři je vše v pořádku, takže takovou lekci nepotřebují. Když to ale posunete do abstraktní roviny a nebudete to srovnávat se svým okolím, uvidíte celý problém z jiné perspektivy, zpovzdálí. A pak vás třeba více zasáhne.

Překvapilo mě, že jste pracovala i na filmu *Iron Sky*, protože jeho jednoduchý humor je dost odlišný od vašeho literárně vytříbeného stylu psaní.

Původní scénář, který jsem napsala, byl mnohem temnější a chytřejší. Šel víc do hloubky. Dost jsem se na tom napracovala, udělala jsem spoustu rešerší, jak by mohla vypadat měsíční základna nacistů a život na ní. Ale chápu, jak filmy vznikají, je to kolektivní dílo, do kterého mluví producenti i distributoři a v tomto případě chtěli, aby to bylo trochu víc hloupoučké. Tak jsem svůj původní scénář přepsala do formy románu s pracovním názvem *Iron Sky: Renatin příběh*. Je to takový „scenáristův sestřih“ toho původního filmu. Měl by vyjít letos zároveň s uvedením filmového pokračování *Iron Sky: The Coming Race*.

Zpátky k *Jádru slunce*. Reagujete v tomto utopicko-dystopickém románu nějak na politický systém severských zemí, které jsou známé svou blízkostí k socialismu?

Lidé se mě ptají, jestli si v knize беру satiricky na mušku severský sociální systém. Na to říkám ano i ne. Ne, protože stále

máme hodně osobní svobody, nejsme v ničem područí, máme skvělé zdravotnictví i školství. Ale ano ve smyslu, že každá země, která má rozvinuté zdravotnictví, začne čím dál více mluvit

lidem do jejich životního stylu, třeba co se týká konzumace alkoholu, nasycených tuků a podobně. Říkala jsem si, co by se stalo, kdyby ten systém šel stále dál a dál. Ptala jsem se, co by byla asi nejzazší mez, co by systém mohl zakázat. A napadlo mě: pálivé koření. Ono totiž chilli koření skutečně vyvolává podobné pocity jako lehké opiáty.

Sama máte ráda chilli?

Ano, i já jsem „kapsa“, závislák na kapsaicinu...

Myslíte, že lidský mozek vždy bude potřebovat nějaký druh drogy?

Určitě. Vidíme to ostatně i v říši zvířat. Když najde slon zkašené ovoce s obsahem alkoholu, začne ho žrát a s chutí se opije. A zve i ostatní slony: Pojd'te, bude párty! Lidé si neustále vymýšlejí způsoby, jak si v těle vyplavovat přirozené opiáty, ať už to je posilování, sex, saunování, otužování v ledové vodě... Většina ale zůstane u těch jednoduchých způsobů, jako je alkohol.

Používáte pojem „finské podivno“. Je finská fantastika v něčem specifická?

Hodně spisovatelů čerpá z národního folkloru. Ten pojem jsem razila hlavně proto, abych tento druh psaní odlišila od realistické tradice naší literatury. Pod tuto střechu podivna se dá schovat vše fantastické: sci-fi, fantasy, horor, surrealismus. Jinak ale musím říci, že naše fantastická literatura se přece jen liší od jiných severských fantastik, více než jiní vycházíme právě z národního folkloru.

Souvísí to s nějak new weird?

Jistě, nevynecháme znovu kolo. Ale chtěla bych říct, že takové nálepkování žánrů a subžánrů vlastně čtenářům moc neslouží. Když má někdo rád rakety a sáhne po mé knize jako po sci-fi, bude velmi zklamán. A lidé, kteří si rádi přečtou o trolech a chilli, po mých knihách nesáhnou, protože si řeknou, že Sini-salo píše „nějakou sci-fi“.

Ivan Adamovič

Text byl poprvé publikován v časopisu *Nový Prostor*.

## Odposlechnuto

Potěšil mě Jaroslav Šonka. Vyvracel pověsti, že je v Německu cenzura. Řekl, že on sám v Německu publikuje a že nikdy na nic takového nenarazil. Je to, jako kdyby si Jaroslav Kojzar pochvaloval, že za komunistů se nepotkal s cenzurou, protože mu jeho komentáře v *Rudém právu* vždycky otiskli.

O. Neff

## Amie Kaufmanová, Jay Kristoff: *Illuminae*

Dlouho mi vrtá hlavou, proč autoři, když dokáží všelijak experimentovat s vlastním textem knih, s jeho strukturou, více neexperimentují s jeho vnější formou, tedy s nějakou radikálnější podobou jeho dekompozice. Dokonce i romány ve formě dopisů jsou zcela ojedinělé, a to mi vždycky přišlo, že skýtají řadu autorských ulehčení. Jasně si vzpomínám, jak skvělá a odvážná mi kdysi přišla třeba Součková „dokumentární“ trilogie (včetně senzačního fotografického materiálu). Nedávno jsem *Cestu slepých ptáků* náhodou otevřel a trvalo mi tak třicet stran, než jsem se opět dokázal odtrhnout, takže pořád funguje překvapivě báječně. Sci-fi *Illuminae* je poměrně radikální pokus v tomto duchu. Celá kniha se skládá z hlášení, zpráv, článků, vzkazů, rozkazů, nákresů, dopisů, přepisů a podobně, a to navíc v příslušných grafických úpravách. Určitá potíž je v tom, že jde podle všeho o knihu psanou záměrně pro dětského čtenáře, což je potřeba vzít do úvahy.

Trochu jsem čekal, že dekompozice autoři využijí k nějaké méně obvyklé práci s informacemi: postupné hledání kontextů, záměrné skrývání událostí, vytváření částečně falešných dojmů, vzniku subjektivních hodnocení a podobně. Kniha je ovšem v podstatě lineární vyprávění, jen rozdělené do fragmentů bez propojení obvyklých v průběžném příběhu. Nedokážu posoudit, jak bych se na to díval jako dítě: Na jednu stranu jsem byl dost úzkoprsý čtenář, který neměl zvláštní pochopení pro autorské experimenty, takže bych ocenil, že se všechno pěkně uspořádaně dozvím. Na druhou stranu mě bavily příběhy s tajemstvím, když nebylo potřeba ho příliš pracně luštit, takže je šance, že bych autorům nakonec odpustil, když by měli odvahu se trochu odvázat. Jako dospělý ovšem musím říci, že takto vyprávěný příběh, který dekompozici nepoužívá literárně tvůrčím způsobem, je méně působivý, než by pravděpodobně byl příběh vyprávěný jako klasická kniha. Těžko ovšem říci, jak by to dopadlo, kdyby svůj tlustý fascikl dokumentů koncipovali nějak jinak; takže k mojí nevyzpytené otázce, zda je klasické vyprávění tak oblíbené proto, že jeho forma prostě vede k nejpůsobivějšímu výsledku, kniha příliš přispět nedokáže.

Při čtení knihy mě něco podprahově popuzovalo. Nejdřív mě napadlo, že překladatel text po obvyklém českém způsobu zinfantilizoval, ale Richard Podaný by se k něčemu podobnému určitě nesnížil. Takže jsem to původně svedl na výše zmiňovanou „bezodvůdnou“ vyprávěcí diskontinuitu. Když jsem však knihu porovnával se vzpomínkami na svoje dětské čtenářské zážitky, uvědomil jsem si, že ve skutečnosti to byl způsob, jak byli pojednáni oba hlavní hrdinové. Když jsem byl malý, byli hrdinové mých knih v zásadě dvou typů: Buď byli zhruba jako já a dostali se do nějaké více či méně neobvyklé a proto zajímavé situace. Nebo byli nějak mimořádní, pak mohli zažívat skoro cokoliv a jakkoliv, ale i když k nim někdy bylo

možné mít přátelský vztah, nepředstíralo se, že jsou to „kluci a holky“ jako my. Jen zcela mimofádně jsem narazil na příběh, který začínal s obyčejným a končil s neobyčejným hrdinou, ale pak byl tento hrdina sám hlavní námět knihy.

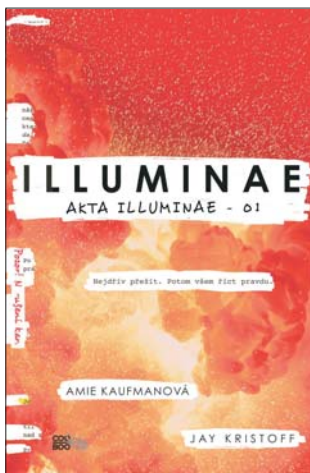
Jenže *Illuminae* je na jedné straně založené právě na dvojici obyčejných hrdinů, kteří jsou na druhou stranu ovšem zakuklení supermanové, aniž by pro to kniha nabízela nějaké vysvětlení. To je prostě nepřijatelné. Podobné knihy snad můžou

potají zavření na záchodě číst dospělí, kteří byli v životě z nějakého tajemného důvodu neúspěšní, ale pro nás, mladé a sebevědomé čtenáře, je před tváří budoucnosti nedůstojné, aby nám někdo podsouval, že náš život bude vděčit za svoji velikost jen falešným trikům dělaným na umetené cestičce pro vnější efekt. Obdivuji lidi, kteří jsou v něčem dobří, ale bylo by smutné muset obdivovat lidi, kteří jen předstírají, že jsou v něčem dobří. Od určité chvíle, která se spolehlivě nachází v minulosti a ne v budoucnosti, nejde úspěšně hackovat vojenské počítače bez spousty pracně získaných dovedností a informací, je mi líto, a záležitost se zničením Hvězdy smrti byla dokonce s přispěním Síly dost na pováženu, čili mi nevěšte na nos, že by to pár pubertáků

zvládlo i bez ní, děkuji pěkně.

Takže: Překalibruji senzory na to, že jsem neplánovaně místo s poctivou sci-fi přišel do styku s maskovanou pop-kulturou, a podívám se na knihu znovu. Navzdory vesmírným stanicím a kosmickým lodím nejde totiž o sci-fi pro mládež a navzdory umělé inteligenci a zlým korporacím nejde ani o cyberpunk pro mládež. Nejděle to díky tajemné chorobě a hordám zombie připomíná horror pro mládež, ale ve skutečnosti je to prostě dobrodružný román pro mládež s všelijakými rekvizitami. Žánry nejsou definovány primárně svými rekvizitami, ale určitými tématy, dramatickými postupy, atmosférou a tomu odpovídajícím očekávaným prožitkem. A mně přijde, že kniha se ze specifických rekvizit nijak nesnaží vyzískat specifický prožitek. Na tom nemusí být nic špatného, záleží, jak se jí daří v oblastech, kam cílí. ➡

Jako dobrodružný příběh mi přišla slabá. Nejde o to, že její rekvizity a postupy byly obyčejné, i když byly. Mladí čtenáři mají právo seznámit se se „základními podobami“ uměleckých děl, ostatně bez toho by těžko dokázali ocenit ta neobvyklá a výjimečná. Ale přišlo mi, že zde budování napětí bylo prostě nahrazeno vršením peripetií a maskováno neobvyklou vnější formou. Kniha má jednu hezkou a nečekanou pointu uprostřed a druhou banální a předvídatelnou na konci, ale to je vlastně z dramatické výstavby všechno. Zkoušel jsem v poslední době nakouknout do pár svých oblíbených dětských knih a není to tím, že už bych byl tak cynický čtenář, viz zmiňovaná zkušenost se Součkem. Ale tady jsem se chvílemi dost nudil, i když mě rozptylovaly neustálé změny vnější formy. Je možné, že jiným čtenářům bude zkušenost z neobvyklého způsobu vyprávění



## Bruce Sterling: Oceán prachu

Když jsem komentoval Sterlingův *Schismatrix*, poznamenal jsem, že jsem se cítil spíše jako pozorovatel děje než jeho účastník. Připisoval jsem to tehdy povaze knihy rozprostřené v dlouhém čase, což mi stále dává smysl, ale nyní se zdá, že za tím bude něco hlubšího. Harlan Ellison ve svém středním úvodu k *Oceánu prachu* zmiňuje, jak Sterlingova díla, která ostatním opakovaně přišla obyčejná až nanicovatá, okamžitě považoval za výjimečná. Možná tuším, jak podobná situace vznikla.

Sterlingovo vyprávění je totiž do značné míry osekáné od různých podpůrných prostředků – vysvětlujících, psychologických, emocionálních i logických – které od knih očekáváme. Představuji si to nějak takto: „Poslyšte, vy i já jsme dospělí lidé. Já chci nějaké věci psát a vy si podobné věci chcete číst, takže nevím, proč se věnovat všem těm ostatním věcem, které nás nijak nezajímají. Přijde mi zbytečné předstírat, že jde o něco jiného jen proto, aby nás nějaký úplně jiní lidé třeba nemohli obvinít, že jsou naše vize nekonzistentní nebo naivní.“ Za Harlana Ellisona bych ještě mohl dodat: „Ejhle, kdo máš uši k slyšení, slyš. A vy ostatní si trhnete nohou.“

Pro čtenáře může být podobné „obráni na dřevě“ obtížnější, bez patřičné pozornosti nebo nálady může dokonce vzbudit dojem obyčejnosti. Autorovi to však na překvapivě malém prostoru umožňuje vybudovat neobvyklou vizi, která je konzistentní ve svém vnějším podání, ale svým vnitřním smyslem. V této knize ke spokojenosti stačit, a já jim to přeji, ale za sebe dodávám, že bych ocenil, kdyby byl trochu důmyslněji vystavený i příběh sám.

Jako příběh pro mládež mi kniha přišla slabá rovněž. Obsahuje spoustu rozhovorů (zde v podobě písemných počítačových konverzací) a všechny jsou k uzoufání triviální. Nevím, jestli jsou na tom současní puberťáci se svojí schopností se vyjadřovat opravdu tak všeobecně špatně, jak to někdy vypadá a jak se často tvrdí. Ale i kdyby ano, myslím si – doufám –, že jde pouze o nerozvinutou aktivní schopnost, že číst, chápat a prožívat méně triviální rozhovory, které by vytvořil někdo jiný, by ještě dokázali. Moc se mi proto nelíbilo, jakému výrazovému nihilismu autoři podlehli. Ale i kdyby to nebyla podbízivost schopnostem čtenářů nebo snaha o autentičnost, která se zvrhla v samoučelnou exhibici, tedy i kdyby se autoři snažili tímto kontrastem něco ukázat, nemůže to fungovat. Jejich hrdinové s sebou nesou tři charakteristiky: Mají určité geniální schopnosti, mají naprosto běžný pubertální (tj. pro ostatní banální) citový život, mají celkově omezenou schopnost vyjadřovat se. Myslím, že jde zkombinovat libovolně z těchto dvou charakteristik, ale ne všechny. Třetí by se musela dopočítat tak, aby byl celek konzistentní, a vypadala by jinak.

že nejsou věci známé a zvláštní, všechno je zde zvláštní, nezávisle na tom, jak to navenek může vypadat obyčejně.

Mimochodem, má to občas i duální stránku: Přijde-li autorovi něco zajímavého, trochu prostoru tomu věnuje, i když to už dále nebude hrát téměř žádnou roli. Na počátku knihy nás například potká zevrubná charakteristika deseti postav, z kterých se nám dále bude hodit jen jediná, a to ještě ta nejméně popisovaná. Lze za tím vidět temný stín Harlana Ellisona („když to trochu rozepíšeš, vydám to“, volně řečeno). Jenže – nepůsobí to ani hluše ani zbytečně.

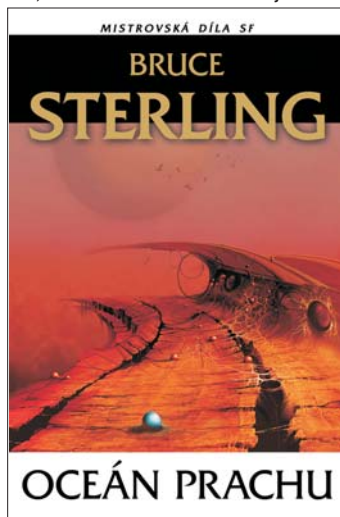
Není to nadbytečné, protože to je zajímavé. A tato kniha je dneska už trochu nezvyklá tím, že se dovolává oné nejstarší formy zajímavosti (sám pro sebe jí říkám „cestopisná“): vzdálená místa jsou neobvyklá; a čím jsou vzdálenější, tím jsou neobvyklejší. A jsou-li dostatečně vzdálená, zůstávají pro nás zatím neznámá, a tak jsou zajímavá sama o sobě. Vlastně se na nich nemusí ani nic zvláštního dít, stačí jimi procházet a jejich exotičnost nás zaujme a zabaví sama o sobě. To je snad nejstarší metoda fantastické literatury (a utopie a antiutopie se na ní přizívají dodnes).

Sterlingova planeta Nulakva a její moře z prachu jsou z tohoto hlediska hodně vzdálené. Ale přitom se na ní vydáváme na velrybářskou výpravu, což je i v naší (natož americké) kultuře vzor natolik zavedený, až je příliš kontrastní, jakoby nevhodně blízký. Z toho odhaduji, že může pramenit dojem určité auto-

Navzdory vnějšímu zdání i mým přáním je *Illuminae* nako neci hodně obyčejná kniha. Není špatná nebo nepodařená, to určitě ne, jen obyčejná. A protože cílí vysoko – doslova řeší otázku života a smrti – nepůsobí zvlášť věrohodně. Jedná se o první díl trilogie, takže je šance, že další díly by mohly být lepší, přestanou-li autoři tolik spoléhat na efekt, který vyvolává grafické zpracování. Některé detaily v knize nasvědčují, že to může dopadnout tak i onak. Jedním z grafických prvků je situační zpráva o procentu nakažených a počtu zemřelých. Řídí-li se obojí zhruba Gaussovým rozložením (nenakažení se skrývají, takže by mohlo), nastane ke konci situace, kdy nakažení lidé budou umírat rychleji, než se zbývající zdraví budou infikovat, takže procento nakažených bude s tím, jak se situace zhoršuje, neintuitivně klesat. V knize to tak skutečně je, takže se zdá, že autoři nad situací přemýšleli a nepodlehli jen slepé snaze o vyhocení situace. Jenže na druhou stranu počítač, který čísla zveřejňuje, nemá podle toho, jak je situace rozehrána, vůbec šanci je jakkoliv zjistit. A takhle je to tam se vším. Jsou tam moc hezká místa, ale ta méně podařená jsou pokaždé větší.

Jiří Grunt

Amie Kaufmanová, Jay Kristoff: *Illuminae*, *CooBoo*, 2017, překlady Richard Podaný, 608 str., 369 Kč



**Thomas Olde Heuvelt: HEX**

rovy neumělosti. Rozhodně to přispívá k mému dojmu literární odtažitosti. Druhým zdrojem chladu, který z knihy cítím, jsou její postavy. Žádná není zvlášť sympatická. Ty důležité jsou výstižně charakterizované a dostatečně pitoreskní, ale v určitém smyslu jsou zvláštní nezajímavě. Já bych je osobně poznat nechtěl a těžko říci, proč by mě měl jejich osud zajímat.

K žánru fantastických cest patří, že graduji sice pozvolna, ale k výraznému závěru. *Oceán prachu* tuto logiku ctí, připravovaná katarze se dostává a něco ze skrytých tajemství bude odhaleno. Nevím, jestli je to důsledek odtažitosti abstraktnosti celého vyprávění, nebo jestli autor natolik vnímá a ctí archetypy žánru, ale prostor, který si během příběhu připravil, není pro závěr dostatečný. Odhalení se proto musí odehrávat v jiné modalitě (klasická variace na „horečnatý stav“, tedy víze jen chabě podložené dosavadními reáliemi příběhu). Po mnoha letech jsem si vzpomněl na *Dům o tisíci patrech* Jana Weisse, cosi v atmosféře mi přišlo hodně podobné. Sterlingův příběh zůstává až do konce autonomní, hlavní hrdina musí na zkušenosti, kterými prošel, reagovat v rámci stejného světa, kde je získal. V tom se celý příběh završuje uspokojivě, byť nijak zvlášť překvapivě.

Zatím jsem řekl, že kniha je zajímavá, ale spíše tezovitá a odtažitá. Byla tedy po právu polozapomenuta nebo je v ní stále něco z výjimečnosti, s kterou ji ohlašoval potrhlý Harlan Ellison? (Jak vidno, jeho předmluva na mne vážně zapůsobila.)

Ocenil jsem, že se kniha čtenáři nijak nepodbízí. Možná i víc, trvá na tom, aby čtenářova obrazotvornost odpracovala i část z úsilí, které dnes bývá zvykem, že na sebe vezme autor. (A věřím, že Bruce Sterling by to dokázal už před čtyřiceti lety, kdy svoje vyprávění psal.) Uvědomil jsem si, že už je to trochu pozapomenutá dovednost, protože se nestává, že bychom dostali pouze informace a prožitek si k nim museli vytvořit sami. Protáhlo to pár zakrnělých duševních svalů, což vůbec nebylo nepříjemné.

Zašel bych ještě o něco dál a řekl, že *Oceán prachu* představuje ve sci-fi žánru jistý ozvuk literárního modernismu (druhý autor, na kterého jsem si při četbě vzpomenu, byl kupodivu T. S. Eliot). Autorovi jde o určitý dramatický a emocionální účinek, ale nezkouší jej vyvolat přímo. Místo toho nám poskytuje součástky – reálie schopné fungovat jako základ metafor – z kterých bychom vlastním prožitkem měli být schopni předpokládat výsledek v určité vlastní variaci vyvolat. Jestliže příběh sám při zběžném pohledu vypadá jako relativně banální dobrodružná historka, chápu ho paradoxně jako ukázkou nevyužitě cesty, kterou by se fantastický žánr býval mohl vydat, kdybychom se nacházeli v kulturnějším (být asi i intelektuálnějším) světě.

Mně se všechny ty zvláštnosti – moře písku, okřídlená mimozemšťanka, podivná droga, groteskní fauna i stará tajemství – líbily, i když později byly překonány vydařenějšími variacemi na podobná témata. Ale pohled na směr, kudy by se žánr mohl vyvíjet, kdyby v nové vlně (new wave 70. let) nakonec nepřevládala opačná tendence – totiž otevřená psychologizace (a v 80. letech v kyberpunku i inherentní politický podtext) – byl fascinující ještě o kousek více.

**Jirka Grunt**

*Bruce Sterling: Oceán prachu, Laser-books, přeložil Alexandr Křížek, 224 str., 169 Kč*

**Hex** mě nadchl od první stránky, je to spojení absolutní americké řemeslné zručnosti a špetky originality dodané ze zámoří.

Při psaní o hororu se asi nelze vyhnout obligatornímu srovnání se Stephenem Kingem, tak na rovinu přiznám, že mi **Hex** po přečtení prvních pár desítek stran připadal lepší než cokoli, co jsem v posledních letech od Mistra hororu četl, myslím dokonce, že recenzenti, kteří **Hex** často přirovnávají ke Kingovým začátkům, tak svým uctivým způsobem přiznávají, že své nejlepší věci King už napsal (a je tomu už dávno).

Vím, že odbíhám, tak zpět k **Hex**: mám za sebou dvě, pak tři stovky stran, čtu si, čtu si, občas blahem zachrochtám, horor



postavený na paradigmatu SF. V obyčejném americkém městečku se po ulicích pohybuje Katherine van Wylerová, což by samo o sobě nemuselo být tak hrozné, ale dotyčná je čarodějnice, kterou v roce 1664 odsoudili a nijak pěkným způsobem popravili tehdejší holandsští osadníci. Namítnete, že žádný způsob popravy není příjemný, ale vězte, že se vždycky dají najít způsoby, jak vám vlastní smrt znechutit. Navíc ji osadníci „pohřbili“ v lesní bažině, takže pohled na ni opravdu není to, co byste ráno chtěli vidět jako první.

Čarodějnice je ale v rámci možnosti předvídatelná, dá se očekávat, že na obvyklé podměty zareaguje obvyklým rejstříkem chování, lidé přinuceni žít v oblasti jejího prokletí (které jim mimo jiné brání řešit situaci útekem) nejsou žádní amišové, ve svých chytrých telefonech mají apku Hex a hlásí každé setkání s Katherine, aby městská rada měla stálý přehled o jejím pohybu. Zkrátka naučili se s ní žít a jdou s dobou.

V samém závěru knihy, kterou bylo možné číst jako líčení souboje racionality s nepochopitelnem a prosté touhy žít normální život (zde jsem viděl onu spojitost s SF, lidé v extrémních podmínkách, kde je něco jinak), se vše změní. Lidé se začnou chovat jako šílenci, čarodějnice začne sledovat nějaké své cíle (nechci zbytečně moc prozrazovat, protože až sem je **Hex** výborný), a to vše takřka bez zdůvodnění, pravda, když se nad věci dodatečně zamyslíte, nějaké stopy ukryté v detailech nám autor zanechal, ale připadají mi nedostatečné a jakoby dodatečně vložené. Vysvětlení výše popsaného veletoce dle mého najdete až v doslovu nazvaném Poděkování.

Američtí editoři patrně mladému Heuveltovi vysvětlili, že umění a osvícenecký rozum nejdou dohromady... Kniha najednou změní polaritu, zdrojem zla a iracionality není čarodějnice, ale místní obyvatelé. Podle mainstreamových redaktorů, kterým autor děkuje za pomoc s přepracováním knihy a změnou závěru, je zjevné zločinem už jen být Američanem, natož bílým.

Nebo jde snad o to, že 350 let fungující recepty boje s iracionalitou pod náporom současného genderového a lidskoprávního zjemňování přestávají fungovat a míříme ke katastrofě?

Opravdu bych stál o to přečíst si originál bez děkovaných vylepšení pokrokové redakce.

**Zdeněk Rampas**

*Argo, 2017, překlad Milan Žáček, 338 str., 348 Kč*

## Neřest je její ctností

# Jak Barbarella pomohla vytvořit žánr komiksu pro dospělé

Uprostřed burácení kampaně vedené proti všem mužským prasatům, která ženy místo na motýly zvou už rovnou na opeřence, se asi moc nesluší skládat pocty komiksu, který je založen právě na mužských erotických fantaziích. Ale my si – stejně jako dotyční predátoři – takzvaně „nemůžeme pomoci“. Barbarella od tehdy dvaatřicetiletého francouzského výtvarníka Jeana-Clauda Foresta je prostě klasika, která kupodivu od roku 1962 příliš nezestárla. Je vlastně s podivem, že česky vychází až nyní (když slovensky vyšla již v 60. letech na pokračování v Revue světové literatury poté, co ji v redakci preventivně označili za spojení sci-fi a sadismu).

Asi znáte alespoň z doslechu film od Rogera Vadima z roku 1968, který si z prvního komiksu (v knižním vydání jsou příběhy dva) vyzobal pár scén za Forestova výtvarného dozoru. Barbarellu tam hrála – velmi přesvědčivě – Jane Fonda, byť autor původního kresleného seriálu měl prý na mysli spíš Brigitte Bardotovou. Forest nebyl ani tehdy žádný zelenáč. Již od 50. let ilustroval sci-fi časopis Fiction a právě odtamtud pochytal nejrůznější motivy, z nichž pak spletl děj Barbarely. Za mnohé vypovídá fakt, že jej vydal ve vydavatelství zaměřeném na sci-fi a erotiku. Stačilo jen spojit obě dohromady a jedna z nejznámějších postav evropského komiksu byla na světě. Dokonce prý významně „posunula limity žánru“.

Děj to v pravém slova smyslu nemá, avšak o wow-momenty vskutku není nouze. Hrdinka v rychlém sledu proplouvá nejrůznějšími mimozemskými světy a zažívá zde dobrodružství, v nichž nikdy neodkládá odvahu a naivitu, na rozdíl od nejrůznějších kusů oděvu, které odkládá pravidelně. Nezapomeňme, píše se rok 1962, hippies se ještě nevynořili zpoza obzoru, ale prsatá blondýna Barbarella jako by byla ztělesněním hipického ideálu o volné lásce bez zbraní, která má v moci vyřešit i potenciálně násilné situace. Stejně často jako paprskomet používá hrdinka jako zbraň svoje vnady. A ty rozdává padni, komu padni – klad'asům za odměnu (někdy dokonce předem) a záporákům, aby je omámila a dosáhla svého. Nepohrdne ani robotem. V asi nepřetiskovanějším panelu z celého díla leží po boku kovového milence a chváli si jeho styl, zatímco robot s provinilým výrazem říká: „Ale ne, paní je až příliš laskavá! Znáš svoje chyby... moje pohyby jsou poněkud mechanické.“

Nejčastější autorovou fantazií je model „dáma v nesnázi“. Barbarella se pravidelně dostává do situací, kdy jí jde o

život. Sápou se po ní zdvičené růže, do těla se jí zakusují mechanické panenky, hrozí jí telekinetické kamenování i usmrčení strojem na rozkoš. A tak nezbyvá než opakovaně a velmi fyzicky děkovat záchráncům.

Zatímco první příběh se ještě pokouší aspoň navenek tvářit jako dobrodružná space opera, v druhém se Forestova erotická imaginace již úplně utrhla ze řetězu, nebo možná začalo být



dostupné LSD, každopádně se ocitáme v bizarních scénách, kdy podivní holo-hlaví muži Barbarelle oznamují, že jí před zrakem Minutožrouta jakožto Pusinkoví bratři povyšují do hodnosti omdlévačky a velechlipnice, na což jim vesmírná průzkumnice odpovídá: „Svatá pravda, neřest je mojí ctností!“

Uznáte, že s takovým materiálem můžete jít s šovinistickým predátorstvím někam, protože tahle sexbomba vám udělá pomyslení, ještě než si rozeplete poklopec.

Komiks měl docela výrazný kulturní zásah v bývalém Československu. O slovenském vydání na pokračování jsme se již zmínili. Do Čech jej dovezl sám Adolf Hoffmeister a zcela jistě tento komiks znal i Miloš Macourek, když vymýšlel snímek *Kdo chce zabít Jessii?* Barbarella má také dost podobné rysy s Amazonou, českou hrdinkou komiksu, který zůstal ve stadiu zrodu, neboť scenárista s originály kreseb emigroval na západ a tam je vydával za dílo sovětského výtvarného undergroundu. Rukopis Bohumila Konečného, který na Amazoně také pracoval, má k Forestově neklidné linii velmi blízko, stejně tak je nápadná podoba obou hrdinek. Barbarella prostě působila v polovině 60. let v Československu jako zjevení z jiné galaxie. Ačkoliv na ní nenechal tehdejší tisk nit suchou a třeba v časopisu Kulturní tvorba ji ironizují jako „kosmonautku bez ochrany“, zároveň s chutí přetiskoval ukázký s poloodhalenou hrdinkou, jak poznamenává autor doslovu Tomáš Prokůpek.

Současné vydání v nakladatelství Argo je zajímavé i tím, že kromě standardního výtisku nabízí i limitovanou sérii, jež má na obalu ilustraci k filmové verzi od Káji Saudka. Francouzský agent zastupující malířovy potomky o tom nejprve nechtěl ani slyšet, ale když se vydavatel spojil přímo s Forestovým synem, ten ochotně souhlasil a zřejmě byl sám překvapený, že tu něco takového před pádem železné opony vzniklo. O limitovaný výtisk se okamžitě strhly boje sběratelů Saudka i spekulantů, kteří budou chtít na pozdějším prodeji vydělat.

Ivan Adamovič

## Objemný výběr z díla Patrika Linharta

Ne! Fantastika neproniká *veškerou* literaturou, s frezezií (sobě vlastní) ale prolíná většinu její částí, než by si snad bibliografové přáli! – A znáte-li pojem *neprizpůsobivost*? Kdo by neznal. A ostrakizován jím dnes bývá leckdo. Přesto jsou dvěma hlavními vlastnostmi Patrika Linharta (\*1975) právě *neprizpůsobivost* a *vnitřní poctivost* (již mu osobně věřím).

Linhart je „ero“, ale i nezanedbatelný myslitel, i stal se mimo jiné autorem vzhledu do dějin imaginativní literatury *Vyprávění nočních hubeňourů* (2013, psal jsem o té knize ve *Tvaru* 9/2014) a nepřímou na ten tlustospis (vskutku: 624 stran) navázal po necelých třech letech souborem *Horroru roků*.

Na obálce (a v nosičích) nese ta kniha *Zraněného anděla*, taky Linhart se občas cítí co zdrchaný anděl (ale kdo z nás ne?) a dotyčný obraz kdysi maloval Hugo Simberg.

První a kratší část tohoto výběru z Linhartových časopi- seckých textů sestává ze *sedmnácti* kritik či recenzí, jež produkuje už *devatenáct* let, a z tučtu studií a esejů. O něco rozsáhlejší a věru podivuhodný je pak zbytek svazku. Tvoří ho kalendárium (str. 178-228) a podobně svébytná chronologie (*Dva- cet století hledí na vás*, str. 230-355).

Linhart se, nutno říci, umí prosadit, nicméně ceňme, že v případě data vlastního narození, což je 7. srpen, v kalendáriu důstojně zachoval skromnost a nechá se jen slyšet, že dotyčný den považuje „z mnoha důvodů za významný“. Stroze dodá: „Narodili se Joachim Ringelnatz, Oldřich Nový a Bohuslava Grögerová.“

V následné chronologii jde o místy subjektivní, ale určitě ne svévolný výčet životních dat neuvěřitelných 1230 autorů, výtvarníků v to přitom nepočítaje! A co víc? Objevíme záznamy o prvních vydáních jejich stěžejních opusů, vznících manifestů a o uměleckých vlnách. Ba odhalíme i data prvních vystavení některých imaginativně podstatných obrazů.

Zatímco některá umělecká díla fungovala třeba jen po generaci, „u jiných lze uvažovat o vlivu v průběhu celých desetiletí,“ připomíná Linhart; přesvědčený, že se podobné projevy stávají součástí konečného vědomí lidstva. „Stejně jako prehistorické archetypy v mytologii.“ Snad je tomu tak a on po právu nevede ve škatulce omylu, že mnohé jím akcentované výtvo- ry přispěly i za velmi dlouhý historický čas jen radosti *hrstky* jedinců. Co dělat? Nic. Takový už je prostě ten náš barbarský svět. – A Patrik Linhart si navíc je vědom i jisté *únikavosti* čtenářství.

Ani při takové obsáhlosti si ovšem nečiní jím sestavený výčet nárok na úplnost a svobodomyšlný tvůrce navíc vědomě nechá „mezery“ po roce 1990. Ještě víc v současné tisíciletí. Přitom jeho monumentální seznam začíná už ve 2. století po Kristu *Zlatým oslem*. Končí, pravda, co lehká provokace. Jak to? Roky 2003-2014 osídil jen výstupy z vlastní dílny (a cituj- ji): *Měsíční povídky* (2003), *Opárno* (2003 v témž svazku), *Pro cizince na cestách* (2003), *Zen in Zone* (2004, soubor kreseb), *Napsáno v trenýrkách* (2006), *Vexilologický kabinet britského impéria* (2008), *Údolí neklidu* (2009), *Běsové budou pokřikovat* (2010), *Spící Hrůza* (2011), *Posluchárna no-*

*ních hovorů* (2012), *Šlený Trist* (2014), *Vienna Calling* (2014), *Lunhard* (2014). (Ale například svou knihu *Památný den v Duxu* (2012) sem nezařadil.)

Nad Linhartovým výběrem autorů „nejvyšších“ a naopak z bahen literatury nízké lze diskutovat, ale dozajista je poji- tendence k *dekadenci* a *frezezi*. Přitom ani tak nekráčí o to, že bude vždy nějaký ten psavec chybět, anebo zda jiný přebývá, a zce- la škatulkovat nejde. Patrika nepeskujme. Je to *jeho* výběr a minimálně chci dodat jedno: Působí poeticky.

Takřka na začátku knihy zaujme *Linhartovo desatero*, prv- ně zveřejněné před desetiletím v *Hostu* (2007/ 8). Text ovšem autor v říjnu 2015 aktualizoval, a to dokonce již podruhé. Připomíná tu mj. knihu Harolda Blooma *Kánon západní literatury* (1994, česky 2000) a šestadvacet v ní vyzdvížených tvůrců. Provokativně však vykáže Shakespeara a Whitmana. Zadumá se naopak nad tzv. *Hawkingovým indexem nedočtenosti*.

S tímto indexem přikvačil svého času spíš žertem badatel Jordan Ellenberg, a to poté, co nedočteno odložil *Stručnou histo- rii času*. Očekávatelně tu patří jedna z předních pozic *Odys- seovi*, nicméně možná neprávem; vždyť Ellenberg index počítá dost kuriózně. Do hry vždy uchopí jen stránky, na kterých se „vyskytuje pět nejcitovanějších výroků“ z té které knihy, a dělí to celkovým počtem stran.

A Linhart? Oproti vědci Jiřímu Trávníčkovi, který, jak asi ví- te, dosti často myslívá na recipienta, se *Odyssea* zastane. Zrovna tak Prousta. I román *Naruby*. Zajídá se mu, kolik dnešních děl stále jen „boří tabu a nastavuje zrcadla“ a kolik jen *rádoby* novátorsky (ne-li vztekle), „interpretuje dobu“. Lin- hartovi chybí radost a krása a do kánonu nevybírám jen deset, nýbrž vícero knih a povídek svého srdce.

Klímovy prózy *Velký román*, *Slavná Nemesis* a *Jak bude po smrti*. Výbory z Demla *Rodný kraj* a *Pozdrav Tasova*. Vá- chalův *Krvavý román*. Karáskovu *Gotickou duši*. Povídky Jana Polského. *Triumf zla* Arthura Breiského. *Netečného diváka* Richarda Weinerja. *Elektrický les* Vladimíra Rafela. *Daniela Ježíše* Paula Leppina. *Colbertovu cestu* Hermanna Ungara. Pseudoscénáře Vratislava Effenbergera. Texty Ladislava No- váka. Řezníckovy romány. *Království české* Jana Křesadla. *Sklepní práce* Egon Bondyho. *Cestou za dobrodružstvím* Pet- ra Placáka. *Magorovu summu*. Dvě práce Jiřího Kratochvila *Avion* a *Orfeus z Kénigu*. *Komisaře šídla* Jana Nováka.

Jako představitel literárně přínosných deníků jmenuje pak zápisky Ortenovy, Zábranovy a Slavíkovy. Připojí též Borecké- ho *Zrcadlo obzvláštního* a *Čítanku český Jazyk* Pavla Jazyka. U několika dalších tvůrců, jež zná osobně, ovšem rozumně va- ruje před vlastní zaujatostí (Motýl, Vaněk-Úvalský, Antošová). A co dodá?

„Je-li smyslem kánonu vypovídat o stavu společnosti a máme-li šanci kánony srovnávat s odstupem desetiletí, aby se ukázalo, co mělo vypadnout a co mělo zůstat, neměl by chybět ani některý z románů Natálie Kocábové, současné beletristické výpravy do konjunkturálních sfér, a naopak by se měl sestavit kánon odmítnutých.“



Tím jediným autorem, jemuž recenzní část *Hororů* zohlednila hned dvě knihy (*Sebrané spísi a Špacírkou přes čenich*), se stal Michal Šanda; nu, a právě on nám v doslovu vylíčí Linhartův vzhled. Či památné momenty, během nichž tohle blondaté eso poznával na čteních. „Pokaždé měl na sobě vojenskou blůzu, rajtky a na nohou kanady. Proboha, kdo to je?“ ptával se. Nato jej ovšem zaujala a pobavila rubrika *Haló, tady čistička* (Tvar) a konečně za slušný honorář a nocleh vystupovali i spolu. – „Před půlnocí se ovšem Patrik zapřičil s tím, že spát je pro básníka pod úroveň, a odkráčel do non stopu.“ A ráno? Když jej přišel M. Š. poctivě vyzvednout, obklíčilo jej asi pět mladíků a on zjistil, že jim Linhart nadal „pojebanech křupanů“. Nemohli však Patrika ztlouci, jak byl „na šrot“, a tak jim Šanda přečetl kus *Měsíčních povídek*, nesli spolu Linharta na nádraží a koupili mu dokonce jízdenku. – *Co Horrorů roků* ještě obsahuje?

V typicky pro Linharta „uvolněné“ stati o magii s podtitulem *Člověk jako zraněný anděl* brání Linhart občasná „blábolení“ Pauwelse a Bergiera a chválí je, že měli *magický jazyk* a slibovali *nádherná dobrodružství*. „Zkrátka to do mě sázeli jako brambory,“ dodá. Právě z *Jitra kouzelníků* si přitom kdysi, jak vzpomíná, začal vypisovat dosud neznámé knihy, aby pak zaujatě obcházel knihovny. A co víc, metodou sněhové koule „nabaloval nové a nové autory“.

Ne zrovna nejohravněji ovšem Linhart vysvětluje (další stati) momenty našich náhlých duchovních ozřejmění. Uvádí hned dvě takové chvíle vlastního života a jsou ovlivněné prostředím hradního nádvoří za soumraku a prostorem hostince za úplňku.

Na mě ty příklady nezapůsobily moc přesvědčivě, a to na rozdíl od Linhartova dětského úleku. Spatřil prý úděsné „prasečí zjevení“ mezi kabáty.

Ne zrovna třikrát sourodá a důvěryhodná je kapitola *Karel May byl sedativem mých nočních můr*, ale trefně akcentuje význam dětské optiky. Ta prý není Linhartovi vlastní a Patrik raději vzpomíná, jak mu rodiče před spaním předčítávali z antologií *Stráž u mrtvého a Rej upírů*. Co Severočech připomene i Lipse Tuliana alias banditu, který operoval „na obou svazích Krušných hor“, a zohlední Spiessův román *Bludný duch z Teplic*, známý později v úpravě jako *Čarodějnice z teplých hor*. – „Doktora“ Maye pak analyzuje hlavně ve vztahu k okolí Ústí a vrací se i k jednomu z jeho vzorů, Gerstäckerovi.

V textu z jara 2010 vzpomíná pak na spontánně svobodnou „dějovost“ devadesátých let a své „procitnutí v neornormalisaci“ (2002).

Z mého hlediska je poněkud laciným článek o „poetických“ titulech knih a povídek; musím však uznat, že upomene na Ecovu lásku k výtčům a seznamům a zaujme nejméně oddílem *Svět fiktivních knih*. Citáty z vymyšlených svazků se například hemží Bertrandův *Kašpar noci*.

V *Hrsti poznámek k debatě nad současnou poezií* (březen 2014) se Linhart zastává emocionální distancovanosti, ba amo-

ralnosti poezie, a odvolá se na Poea, jenž kdysi deklaroval, že podstatné jsou estetické hodnoty a nikoli morální postoje.

V úvaze *Legrace je vážná věc* (2015) se Linhart mimo jiné obává ztráty „autorské bytosti“ během momentálních „honů“ na čtenáře a překáží mu křečovitost, s níž mnozí prahou zaujmout. Žádný autor (a to nelze ignorovat) není ovšem obdařen jen talentem, ale má většinou i vědomí toho, co očekává společnost. Někteří na to pak umělecky doplají.

Die očekávání je poutavé Linhartovo pojednání o záporácích. Začíná Morozovem a zajímáme se o *nejednoznačnost*. Linhart zmíní taktéž loupežníka Fabia z *Velkého románu* a vhlíží dokonce do reality, v níž neprávem zbožňujeme vrahy (Robin Hood a Babinský). Připomíná mimo jiné Borgesovy *Obecné dějiny hanebnosti* a nakonec i to, jak prosté dělenírazil Ivo Medek Kopaninský. Hle: *Darebák je každý, kdo chce zadarmo knihu, jejíž vydání jsem do posledního pětníku zaplatil... A padouch je každý, kdo ji nechce vůbec*. – Tolik pro zasmání. Faktem však je, že autoři arcilotry jen zřídka dělají hlavní postavou, tak jako to (naopak) zvládl Eco v *Pražském hřbitově*.

V Linhartově knize nechybí ani eseje *Naše paní čeština* a velmi pěkná studie o Casanovi. Literatura o tomto muži ovšem snese prý co do kvantity srovnání s publikacemi kalfologů.

V textu *Jak básník přežije léto* ze srpna 2015 Linhart srovná *movitost* Nerudovu a Zeyerovu s dnešní jejich slávou, která značka poněkud zaměnila.

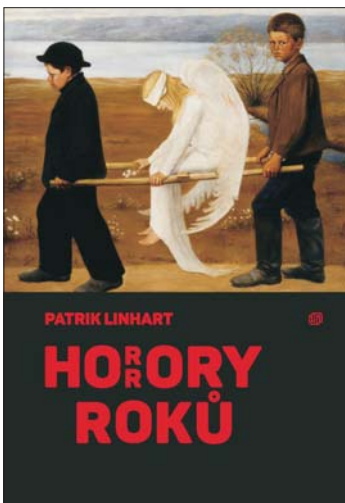
Se vzpomínkou na Ladislava Klímu si nato autor přátelsky vystřelil i z bohatého Martina Reibera. Dost nevěrohodně se ovšem snaží doložit, že se umí uživit i jen „literárním přístipkařením“, a tvrdí, že k tomu stačí: Paličete oběsat časopisy, víra v sebe, potenciální nezávislost na internetu, ne-li elektřině a osobní půvab (hezkká postava).

Ale dosti už dalších a dalších informací a vězte, že původní verze většiny kapitol *Hororů* psal Linhart od září 2007 (*Desatero*). Zveřejňovány byly hlavně ve *Tvaru* (2012-2015), ale i v *Hostu*, v časopise *A2* a na webu *H70*. JEDINOU NIKDY DRÍV nezveřejněnou částí knihy je přitom kapitola *Podivná touha, divoká, mocná*, což je jako vždy dost impresionistická recenze na výbor z básnického díla Irmý Geisslové *Temno nade mnou* (str. 164-166). Ale...

Vícero textů se teprve v *Horrorech* vynořilo v nekrácené podobě. Nu, a možná by byl, dodám, i text *Temno nade mnou* dávno a bez problémů zveřejněn časopisecky, kdyby tady Linhart hned úvodem neoznačil jednu známou českou herečku... Tak rozmarně.

**Ivo Fencel**

*Patrik Linhart: Horrorů roků, doslov Moc slov Michal Šanda, ilustrovali Patrik Linhart a Arthur Rackham, Edward Gorey, Hugo Simberg, Leon Spillaert, Sidney H. Sime, Grant Wood, Roman Szpuk, Radek Hořejší, Petr Reimann, Vladimír Muzička, Jiří Wolf, Pavel Kreml a Ivo Medek Kopaninský, vydal Milan Hodek / Paper Jam, Hradec Králové 2016, 368 str., 320 Kč*



## Charlie Jane Andersová: Všichni ptáci na nebi

Román aplaudované americké spisovatelky zajímavě proplétá žánry sci-fi a fantasy, navíc uprostřed naší současnosti a velmi blízké budoucnosti. A také inovativně a přitom sympaticky civilně pracuje s motivem apokalypsy.

### Čarodějové, kosmonauti a konec světa

Zatímco ve většině ostatních oddechových žánrů spisovatelky svým kolegům zdatně sekundují a v žánru detektivky je přinejmenším v prodejích čím dál častěji předstihují, oblast fan-

taстикy jako by stále ovládali muži. Přinejmenším to tak vypadá při pohledu do českých knihkupectví: zejména v překladové literatuře se ženská jména hledají jen stěží a ani klasička Ursula K. Le Guinová tu zdaleka nemá vydáno vše. O jistou nápravu se pokouší malé nakladatelství Gnóm, které vydalo právě zmíněnou Le Guinovou a předtím také povídkový soubor *Plameňák na konci léta*, sestavený právě výhradně z povídek od žen. Byla mezi nimi také Charlie Jane Andersová s podmanivou povídkou *Šest měsíců, tři dny*, v níž s jemnou ironií, ale také jistou melancholickou osudovostí zachytila milostný vztah dvou jasnovidců, kteří ve větší či menší míře dokážou nahlédnout do budoucnosti tohoto vztahu. Byla to jedna z více než stovky povídek, které autorka dosud publikovala, převážně časopisecky nebo na internetu, napsala také román *Choir Boy* o zpěvákovi z kostelního sboru, který se všemožně brání zhrubnutí hlasu mutováním. Největší průlom však autorka, která neuvádí své datum narození, ale její věk bude někde kolem čtyřicítky, zaznamenala až s románem *Všichni ptáci na nebi*, za který letos dostala cenu Nebula, jednu ze dvou nejprestižnějších na poli fantastiky, přičemž na tu druhou (Hugo) byla nominována. V tomto případě ji mimochodem porazila jiná vycházející hvězda v sukních, Afroameričanka Nora K. Jemisinová, navzdory už druhému zisku ceny Hugo u nás zatím zcela neznámá.

Není těžké pochopit, proč porotu obou cen román *Všichni ptáci na nebi* tak zaujal. Propojuje totiž oba hlavní žánry, které fantastika zahrnuje, tedy science fiction a fantasy. A činí tak v prostředí vlastně současném, jen ve druhé části posunutém do celkem blízké budoucnosti. Zpracovává přitom téma, které je v obou žánrech (především samozřejmě ve sci-fi) již dlouhou dobu dosti časté, dokonce pro ně existuje subžánr: apokalypsu civilizace v té podobě, jak ji známe. Ovšem zatímco většina postapokalyptických románů ve shodě s pojmenováním onoho subžánru pracuje vesměs se světem až poté, co ke katastrofě došlo, děj románu Charlie Jane Andersové se soustřeďuje právě na období, kdy cosi jako zkáza světa začíná; a postupně se zhoršuje. Andersová (podobně jako většina spisovatelů či filmařů před ní) nejde příliš do podrobností, neanalyzuje příčiny dění, jen konstatuje čím dál častější přírodní katastrofy,

paniku mezi lidmi, zhoršování mezilidských vztahů, narůstající existenční potíže celých velkých oblastí a podobně.

To vše je pozadí druhé poloviny knihy, jejíž děj je jinak především vztahový a iniciační. Paralelně sleduje dva hlavní hrdiny, kteří v sobě objeví cosi neobvyklého, ovšem zejména v dětství tím více trpí, než by jim to bylo k užítku. Patricie má hned v první kapitole magický zážitek, kdy dokáže komunikovat se zvířaty, a dokonce s inteligentním starým stromem, Laurence zase dokáže sestrojít kapesní strojek času, který jej dokáže v čase posunout o pár vteřin dopředu. Postupně oba směřují neobvyklým směrem (Patricie k ovládnutí magie, Laurence k využívání nejnovějších technologií), přičemž si jako spolužáci trochu pomáhají, ale stejně je jejich dospívání hlavně sledem útrap.

Pak se autorka střihem přesune do jejich mladé dospělosti, kdy už je Patricie členkou tajného spolku mágů a Laurence pracuje pro milionáře, který podporuje nejnovější technologické objevy a pokusy. A v atmosféře hrozícího zániku civilizace vše směřuje ke střetu těchto dvou sil, protože jedna se snaží o zachování biologického a magického života na planetě (což nutně neznamená záchranu lidí), zatímco ta druhá chce spásit alespoň část lidstva tím, že vyšle kolonizační raketu na jinou planetu, přičemž poněkud necitlivě zachází s pozemskými zdroji. Autorka zřetelně straní těm prvním, avšak chápe a zčásti obhajuje i pozici strany druhé.

Andersová rozehrává starý známý syžet o milencích ze zneprátelených skupin, přičemž výraznou novinkou je změna poměru sil, kdy oproti Laurencovi je Patricie mnohem mocnější a ničivější. Ale k happy endu je samozřejmě zapotřebí propojení obou; ten happy end je nakonec jen dílčí, svět obou hrdinů se řítí do záhuby stále, jen snad o něco pomaleji. Je to sice trochu obehrané, ale účinné, všechna ta sblížování a míjení, milostná vzplanutí i zatvrzení a pocity zrady či zneužití vyplývající převážně z nekomunikace. Andersová to vypráví jednoduše, ale ne banálně, umí pracovat s jazykem i metaforami a také umí vybudovat napětí a intenzivní pocit ohrožení hlavních hrdinů. Lepší či přinejmenším více vtahující je první část knihy, pak už jako by autorka i vzhledem k rozsahu románu trochu rezignovala na jemnější nuance příběhu (a na preciznější rozpracování vedlejších postav) a směřuje k finále vlastně dosti přímočaře. Jeden by si dokázal představit, že by se kniha rozrostla třeba do trilogie. Ale zároveň je vděčný, že autorka pokušení zdímat příběh nepodlehla a že vedle všech těch rozsáhlých sci-fi nebo fantasy ság tu najednou máme citlivý, dojemný i napínavý příběh v jediném kompaktním svazku.

**Pavel Mandys**

Charlie Jane Andersová: *Všichni ptáci na nebi*. Přel. Milan Pohl, Host, Brno, 2017, 423 s., 349 Kč



## Kochej se knihou, návštěvníku

Jiří Olšanský patří k autorům, kteří sice nechrlí stovky stránek ročně, ale když něco napíše, stojí to za to. Na sci-fi scéně působí už dlouho, potkat jste ho mohli třeba na Parconu ještě před sametovou revolucí. Na počátku 90. let získal několik ocenění v CKČ a začal publikovat ve fanzinech, lkarii (dnes XB-1) a sbornících, jako byly legendární Lety zakázanou rychlostí nebo Lovci černých mloků II. Všechny tyhle knížky brával skalní sci-fista do ruky s posvátnou úctou, protože dát je dohromady vůbec nebylo tak jednoduché. O tom, že Jiří Olšanský patří k pozoruhodným autorům, svědčí i zařazení jeho nesmrtelné povídky *Můj příspěvek k výzkumu barokní hudby* do Adamovičovy kroniky *Na konci apokalypsy*. Nezpochybnitelným důkazem byla i jeho první autorská sbírka povídek *Stroj do lepších časů* (2012), sršící nápady a bohatou obrazovostí. Na stylu vyprávění i osobitých pointách je patrná lemovská tradice, v nové sbírce *Prostor k návštěvníku* se však Jiří Olšanský vydal nesporně vlastní cestou. Ačkoliv...

Ačkoliv vám možná každá ze tří novel také někoho připomene. Tak trochu Švejk, tak trochu Cimrman a tak trochu Werich pomrkávají mezi řádky, ať už se jedná o sci-fi příběh *Astropakt*, v rámci kterého je lidstvo konfrontováno s mimozemskou civilizací Guegů, nebo naprosto neuvěřitelné putování Františka Grešle z Čech na konec světa a zase zpátky, či historickou humoresku z dob husitských válek, v nichž se snaží najít smysl hrdinný kníže Korybut. Všechny tři novely jsou dokonalé v tom, jak jsou vyvážené co do obsahu i formy. Kultivovaný jazyk, nadhled, lstitvá koncepce, originální myšlenkové spojnice – to jsou esence vyprávění, u kterého se čtenář prostě musí kochat. Jemnými tahy do posledního detailu a s ohromnou plasticitou Jiří Olšanský vykresluje své hrdiny (že by za to mohla jeho profese uměleckého řezbáře?) a vhání je pak do dost neuvěřitelných situací. Pozemský vyslanec si s pomocí umělých křídel poletuje mezi guegskými přáteli po vesmírné lodi, až málem zapomene na účel své mise i přání amerického prezidenta. Moravák František Grešle díky své schopnosti vycítit zlatou žílu se ocitá ve víru politické hry o Aljašku, doputuje do neprobádaných částí Antarktidy či Afriky a má dokonce prsty ve zrození obchodního banánového gigantu Chiquita. Píše o svých dobrodružstvích domů, avšak jeho dopisy náhle ustanou, od té doby o něm nikdy nikdo neslyšel a celé to vypadá, jako by tu působil „něčí záměr jeho osobnost utajit“. Kníže Korybut si zase rád krátí volné chvíle hrou v šachy, ale každý z jeho družiny se třese, aby náhodou nevyhrál – jenže i ten nejmocnější mocipán může být jen pouhou figurkou v ještě vyšší hře, aniž by to tušil.

A přestože je ztracená biografie neznámého Eskyma Grešle velmi dobrá legrace a Korybutovi mám chuť naservírovat rohlíčky obzvláště vypečené, za mě je to novela první – *Astropakt* – která vede prim a udává knize úvodní nepřekonaný tón.

Snad proto, že sci-fi umí dokonale nastavit zrcadlo naší současnosti. Rozsáhlá bezpečnostní opatření vč. absurdního psychologického vyšetření mladičké zpěvačky, než vstoupí na cizí kosmické plavidlo, nenechá asi nikoho na pochybách, kam Jiří Olšanský sáhl pro inspiraci. Tupost vyjednávacího týmu, který pro Guegy připravuje kulturní program, je donebevolající (a to kniha musela jít do tisku ještě před brexitem). Nepřekonatelná „fekální“ scéna, kdy z vyslancova těla jako zázrakem zmizí nepohodlná usazenina v dolní části břicha, pak předvádí nejen obratnost v psaní o ne příliš vznešených tématech bez sebe-menšího uklouznutí k vulgaritě, bizarnosti či sarkasmu, ale uspokojí všechny zvědavé hlavičky, dumající nad tím, jak to ti kosmonauti ve skafandru dělají, když mají zácpu. Ve vlastním sebeklamu doufáme, že mimozemšťané budou na vyšší úrovni nejen technicky, ale i morálně, takže když to o sobě tvrdí, klidně jim to sežerem. Ale že by to mohli být jen vypočítaví parchanti, podceňující lidskou inteligenci a zneužívající naopak naši slabost pro celebrity, nás nenapadne. Ani my jako lidé bychom zřejmě v tomto klání neobstáli dobře – ruku na srdce – vyměnili bychom život jedné dívky za právo na kolonizaci Marsu?

A tak můžeme u čtení této knížky slzet smíchy, kochat se fantastickým výhledem na bílé arktické pláně či zdecimované husitské vojsko a chválit se za to, že jsme se tento prostor na 348 stranách rozhodli navštívit. Byť je to tu trochu jako procházka zrcadlovou síní na Petříně a občas zahlédneme maličko křivou bradu nebo oko šejdrem, no a co, však je to přece sranda, že. O čem jiném by už sakra měla ta literatura být, když by nepodávala pravdu pravdoucí o nás samotných? A kdyby nám neumožnila se tomu zasmát, osvobodit se a získat novou perspektivu? Jiří Olšanský zůstává za všech okolností optimistou, a to je možná to nejdůležitější. Proč se taky strachovat? Když bude nejhůř, vyřítí se z Hostýnských vrchů na motorce zn. Indian František Grešle, boční vaky nadité zlatem, rozdá všem věrným našincům rolexky a jednoho radegasta... Tak nějak intuitivně cítím, že se u psaní novel sám autor nesmírně dobře bavil, aniž by prahl po komerčním úspěchu (ale kdyby se dostavil, špatné by to asi nebylo ☺). Takže návštěvničky jsou po knihkupectvích rozdány, teď je na vás, zda do toho půjdete nebo ne. Já už celý prostor proběhla asi třikrát a furt nemůžu z toho zpropadeného bludiště ven...

**Zuzana Hloušková**

*Jiří Olšanský: Prostor k návštěvníku, Nová vlna, Praha 2017, 350 str., 290 Kč.*

### Odposlechnuto

Češi jsou smející se bestie: „Prezidentské volby bez Švejnara jsou jako Vánoce bez Mrazíka.“



## Jaroslav Kalfař: Kosmonaut z Čech

*Román českého amerického spisovatele Jaroslava Kalfaře je nejspíš na české scéně událostí sezóny. Je totiž důkazem toho, že naše realie nemusejí být překážkou pro úspěch v zahraničí. A i když román není dokonalý, ukazuje domácím autorům i nakladatelům, jak důležitá je ta zdoluhavá a nevděčná práce s přepisováním a editováním.*

### Američan z Čech

Když před dvěma lety na konci sjezdu spisovatelů publicista a nakladatel Miroslav Balaščík ironicky vyzval přítomné spisovatele, kteří sjezd iniciovali mimo jiné i kvůli upozornění na společenskou i ekonomickou degradaci své profese, aby začali psát anglicky, pokud stojí o úspěch a materiální zajištění, sotva tušil, že jeden takový v angličtině psaný český román už vzniká. V New Yorku na něm pracoval tehdy sedmadvacetiletý Jaroslav Kalfař, muž, který do USA dorazil s matkou v roce 2003, když mu bylo patnáct, tedy již nikoliv jako emigrant zpoza železné opony. Jeho román, který nazval *Kosmonaut z Čech*, vychází z českých reálií a pracuje s českým kontextem, nejlépe tedy budou jeho nuancím rozumět čeští čtenáři a klidně býval mohl vzniknout v Praze nebo Plzni. Ale kdyby nebyl produktem amerického literárního a nakladatelského provozu, nejenže by neměl pochvalné recenze ve velkých amerických listech, ale asi by ani zdaleka nebyl tak dobrý, jak je.

*Kosmonaut z Čech* je román český svým námětem, reáliemi a motivy, ale americký v autorském přístupu. Kalfařovo psaní působí zdravě sebevědomě, proškoleně kurzy tvůrčího psaní, oněmi hodinami, kdy začínající autor musí své první pokusy veřejně číst, vysvětlovat a obhajovat a z – někdy i dosti tvrdé – zpětné vazby může vyjít posílen; má-li vskutku talent a vytrvalost. Román je ukázkou toho, že psaní prózy je také (anebo hlavně) řemeslo a jeho ovládnutí může být pro kvalitu knihy podstatnější než cokoliv jiného, jakkoliv u nás ještě stále převažuje romantický ideál autora jako bytosti nadané vnímat svéť zjitřeněji, hlouběji a obrazněji než ostatní.

Kalfařův styl je věcný, jasný a přehledný, ale přitom nikoliv triviální; neupozorňuje na stylistickou bravuru, slouží obsahu. Text i díky tomu působí hotovým a kompaktním dojmem, nic moc v něm nechybí a nepřebývá, dobře se čte a dají se za ním tušit hodiny přepisování a cizelování do definitivního tvaru. A konzultace s nakladatelstvím i s agentkou, případně editorské rady či zásahy. Kniha jako celek dokonalá není, na to má příliš krkolomné rozuzlení hlavní zápletky v závěru, který se trochu rozplývá do ztracena. Ale i tak z ní vyzařuje nápaditá hravost a zároveň řemeslná jistota a poctivost, jimiž snadno převyšuje mnohé předčasně publikované, málo nebo vůbec editované a obecně příliš syrové, nedopracované texty mnoha zdejších romanopisců.

Příběh zaujme už tím, jak odvážně pracuje s českými reáliemi,

mi, které vsazuje do děje dosti fantastního, blízko žánru sci-fi. Hlavní hrdina a vypravěč Jakub Procházka se právě nachází na palubě lodi Jan Hus I, jako její jediný pilot a pasažér, a je na cestě k tajemnému oblaku Chopra, který se jednou zjevil nedaleko planety Země, a česká vláda si pospíšila, aby byla tou první, která k němu vyšle lidského výzkumníka. Ten bizarní nápad dostal jeden ambiciózní český politik Tůma, který kosmickým programem posiluje národní hrdost a sbírá voliče. Je to samozřejmě tak trochu po česku zflíkované, raketa je malá, kosmonaut jediný a – jak se později ukáže –, pokud existuje jistá šance, že se k oblaku přiblíží, šance na návrat zpět je podstatně menší.

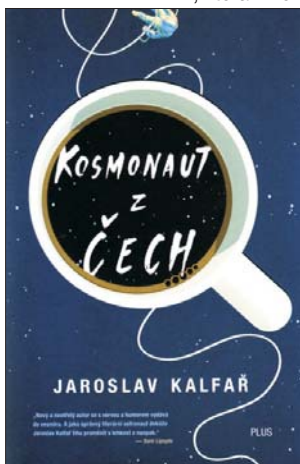
Kromě tohoto satirického momentu Kalfař pracuje také s minulostí hlavního hrdiny. Jak si kosmonaut sám přiznává, patřil k těm, kteří byli poraženi sametovou revolucí. Jeho otec totiž pracoval u StB a na konci roku 1989 měl i s matkou smrtelnou nehodu. Malý Jakub vyrůstal u prarodičů na venkově, přičemž stigma estébácké rodiny s sebou dost dlouho vláčel, velmi citelně (a zároveň dosti nevybíravě) mu totiž minulost připomínal muž, kterého Jakubův otec jako politického vězně v osmdesátých letech mučil.

Hrdinovou minulostí Kalfař prokládá přítomný děj knihy, který brzy dostane fantastní rozměr – to když nezkušený kosmonaut potká mimozemského tvora. Ačkoli má pavoučí vizáž, ukáže se, že je velmi inteligentní a vnímavý, Jakub si jej pro sebe pojmenuje Hanuš podle stavitele pražského orloje a vede s ním dlouhé debaty: o domovských planetách, o vesmíru i o sobě. Hanuš se bohužel po dvou třetinách z děje vytrácí a s ním i magické elementy, pokud tedy za zázrak nepovažujeme to, že se hlavní hrdina zachránil z mise v podstatě sebevražedné. Je to škoda, protože Hanuš je mimozemšťan nejen sympatický, ale navíc zvláštním způsobem uvěřitelný a dodává příběhu nadsázku i humor. Obojí se v druhé části knihy (zhruba poslední třetina) vytrácí, zůstává melancholie a osamělé tápání, což oproti jiskrné první části nemile překvapí. Neboli jestliže zprvu v knize cítíme inspiraci trochu *Haškem* (v oné satíře na české poměry), trochu *Rushdiem* (ve velkoleposti Jakubova údelu a fantastních prvcích) a trochu autory sci-fi, poslední část se láme do sebezpytu hlavního hrdiny, což bývá časté téma začínajících mladých literátů, obvykle únavné a sebestředné. Závěr Kalfařovy knihy to obsahuje ještě ve snesitelné míře, ale po přečtení těch brilantně napsaných prvních dvou třetin se to i tak jeví jako selhání. Rozuzlení je rozmělněné až rozpadlé a i ta část zápletky, která je jako jediná uzavřena, vyznívá poněkud vykonstruovaně.

Je to škoda, protože Kalfařova kniha si už tak zaslouží velký aplaus. Mohl být však větší, kdyby ji autor završil uspokojivěji.

**Pavel Mandys / iLiteratura**

*Jaroslav Kalfař: Kosmonaut z Čech. Přel. Veronika Volhejnová, Plus, Praha, 2017, 320 str., 529 Kč*



## Jozef Karika: Trhlina

*Román slovenského bestselleristy balancuje na hraně hororu a mystéria přesně tak, aby nalákal a převážně uspokojil jak fanoušky hororového žánru, tak čtenáře náročnější. Stačí mu k tomu jedno malé pohoří ve středním Slovensku.*

### Horor ze Slovenska

Devětatřicetiletý slovenský spisovatel Jozef Karika má za sebou už úctyhodnou řadu publikací, na Slovensku vesměs dosti úspěšných. Vystudovaný historik a filozof začínal jako investiční novinář, první knihu publikoval v roce 2005 a stejně jako v případě tří následujících se jednalo o esoterickou či přímo okultní literaturu. Prorazil ale až v roce 2010, kdy zužitkoval svou novinářskou dráhu v thrilleru o slovenské mafii devadesátých let *Ve stínu mafie*, na něj navázaly další dva „mafiaňské“ romány. Na Slovensku tyto knihy platí za mimořádné bestsellery, k čemuž je dobré dodat, čistě pro vědomí proporcí slovenského knižního trhu, že na to stačí nějakých 15–20 tisíc prodaných výtisků. V letech 2013–14 publikoval dvoudílný román *Na smrt* o meziválečné a válečné historii Židů (nejen) na Slovensku, ještě v roce 2014 napsal svůj první horor (či mysteriózní thriller) *Strach*, následoval v roce 2015 thriller *Tma* a loni další horor *Trhlina*. Ten vzbudil ve slovenských médiích největší poprask, protože se jako jediný zástupce žánrové literatury za více než desetiletou existenci tohoto ocenění probojoval mezi desítku finalistů tamní nejsledovanější literární ceny Anasoft Litera. Karika nakonec nevyhrál, přesto se už jen o účasti *Trhliny* ve finále docela široce a vášnivě diskutovalo.

Obojí bylo vlastně v pořádku – jak nominace (bez vítězství), tak diskuse nad ní. Protože *Trhlina* má sice syžet hororový až klasicky, ale zároveň má několik dalších rovin a způsob, jakým hororovou zápletku rozvíjí, je velmi jemný a civilní, podtržený navíc chytrou prací s nespolehlivým vypravěčem. Tím vypravěčem je mladík Igor, který jednoho dne Kariku oslovil s tím, že by mu chtěl vypovědět svůj příběh, aby byl zaznamenan a dán k dispozici veřejnosti. Spisovatel tedy sám sebe stylizuje do role pouhého zapisovatele příběhu (který samozřejmě „beletrizuje“) a Igorovo vyprávění nahrané na diktafón občas komentuje poznámkami pod čarou, kdy vedle drobných korekcí především často uvádí zdroje, na které se Igor odkazuje (a které lze skutečně na internetu dohledat). Příběh tak získává výraznější věrohodnost, snaží se sugerovat, že se doopravdy stal, protože, jak příznivci hororového žánru vědí, nejděsivější nejsou obludy a monstra, ale takové příběhy, které by snadno mohl prožít i průměrný čtenář, pokud by měl to „štěstí“.

Karika k tomuto efektu využívá debat kolem nevelkého středoslovenského pohoří Tribeč, které proslulo navzdory své nevelké rozloze i výšce tím, že na jeho území nevyšvětlitelně zmizel neobvykle vysoký počet lidí. Případy zmizení jsou dokumentovány již od devatenáctého století a nekončí to ani ve století jednadvacátém a skeptici vedou zřejmě nekonečnou debatu se záhadology, kteří věří, že se v Tribeči děje cosi nadpřirozeného. A Igorovo vyprávění jim dává za pravdu.

Úvodní pasáže a ve výsledku vlastně celý syžet knihy upomenou na zakladatele hororového žánru **Edgara Allana Poea** a **Ho-**

**warda P. Lovecrafta**: Igor ve své rekapitulaci událostí neustále předjímá hrůzu, kterou později potká, a vyčítá si, že ji vyvolal. Karika v jeho postavě promyšleně buduje zaujatého, emotivního vypravěče, jehož přičetností si čtenář nikdy není úplně jistý, v závěru ještě přitvrdí, když ho několikrát přistihne při lži nebo přinejmenším zatajení něčeho podstatného. Právě na takové figuře s oblibou zakládali své prózy (spíše však povídky) zmínění hororoví průkopníci, s nimiž má děj Karikovy knihy společnou i (nerozvážnou) výpravu do epicentra záhad. První třetina knihy vyniká klasickou hororovou atmosférou nejistoty a tušení budoucího neštěstí, natolik působivou, že autorovi odpustíme i to, že byla v zásadě zbytečná, protože dostatek impulzů pro nebezpečnou výpravu na Tribeč hrdina záhy nalezne celkem všedním způsobem na internetu.

Následující pasáže onu hororovou náladu poněkud ztrácejí, protože se v nich především disputuje, zda a do jaké míry je mizení lidí na Tribeči paranormální záhada, k čemuž Karika využívá své dobré znalosti nejen okultních témat, ale také nejrůznějších fyzikálních teorií. Igor dává dohromady dva protichůdné diskutéry Andreje (záhadolog) a Davida (skeptik) a vše směřuje k jejich konfrontaci nejlépe právě při výpravě na Tribeč. Sám má přitom postranní zájem – vylouci z toho atraktivní materiál pro svůj blog, na jehož existenci a popularitě je tak trochu závislý, protože jako čerstvý absolvent vysoké školy bez praxe musí otročit na manuálních přivýbělcích. Nesouroudou trojici provází do hor také Igorova partnerka, která tu výpravu – jak Igor neustále předjímá – ošklivě odskáče.

Finální výprava následně dosti připomíná kultovní filmový horor *Záhada Blair Witch*: malá skupinka mladých začne bloudit lesem a namísto, aby ověřila pravdivost báchovek o záhadných jevech, stává se obětí těchto jevů. Karika ten slavný horor Igorovými ústy několikrát připomene, nicméně své hrdiny nevžene do náručí žádného strašidla, jen rozloží jejich vnímání reality. Má to svou sílu i napětí, ačkoliv většina toho, co skupinka na Tribeči prožije, je spíše znepokojivé než vložně hrozivé či přímo nebezpečné a Karika nakonec ty největší děsy vůbec nepředvede, nechá je skryté v myslech jiných postav, než je vypravěč. Konvenční žánrové fanoušky, zvyklé na explicitní scény, to zřejmě po předchozí dlouhé přípravě zklame, ale v intencích onoho civilního hororu to není vyústění zas tak překvapivé.

Karikova *Trhlina* tak sice zůstává hororem, ale zároveň z toho žánru uniká. Čtenáři Poeových povídek v devatenáctém století také předem netušili, zda se z nich vyklube horor, detektivka, dobrodružný příběh nebo humoreska. Podobně čtenářské stereotypy potvrzuje i zrazuje *Trhlina*: úplně neobstojí jako vážná literatura, ale na poměry současného hororu je málo děsivá a příliš nejednoznačná. Ale právě v této neukotvenosti tkví její síla: v nalákání čtenářů, kteří hororů fandí, i těch, kteří o něj dosud nezavádili, jejich vtažení do děje a následném pohrávání si s protichůdnými očekáváními těch i oněch.

**Pavel Mandys / iLiteratura**

*Jozef Karika: Trhlina. Přel. Jiří Popiolek, Argo, Praha, 2017, 336 s.*

## Civilizační šok<sup>2</sup>

### Část dvacátá šestá: New Hampshire – Live free or die

Stát New Hampshire sousedí s Massachusetts, a protože není velký (23 227 km čtverečních, třikrát menší než ČR), dá se během víkendového výletu projet křížem krázem. V New Hampshire žije jen 1,3 milionů obyvatel (2016) a je z velké části zalesněný nebo pokrytý stovkami krásných jezer. Na podzim se sem sjíždějí turisté z celých USA i Japonska obdivovat, jak se pásy javorových lesů na horách barví do zářivých odstínů žluté, oranžové a červené.

Přestože je New Hampshire tak trochu zapadákov, Renaté a mně padl od začátku do oka. Připomíná nám českou krajinu, kde jsme vyrostli. V New Hampshiru je 72 státních parků, v neporušené divočině se dá brouzdat po lesích, cákat v horském potoku, opékat si klobásu na grilu, a když se nikdo nedívá, i popíjet pivo, které pokradmu vytáhnete z chladáku. Trochu mi to připomíná mé studentské vandry nebo výlety za minerály.

Přestože New Hampshire leží na severovýchodě USA v Nové Anglii, která je vyhlášenou baštou demokratů a liberálů, mají tu silné zastoupení i libertariáni, zastánci opačné pozice na politickém spektru. Hodně občanů New Hampshire sympatizuje s konzervativním hnutím Tea Party. Ostatně státní motto zní: Live free or die. Žij svobodný, nebo zhyň.

Pokud vám není politický rozdíl mezi liberály a libertariány jasný, zde je moje vysvětlení. Liberálové jste, když vám nevadí, že vaši sousedé, Mohamed a Carlos, spolu žijí v homosexuálním manželství a dokonce fandíte jejich snaze adoptovat si dítě. Také zastáváte názor, že stát má za povinnost zajistit bezpečnost svých občanů a netoužíte vlastnit kulomet. Souhlasíte s všeobecným zdravotním pojištěním, dávkami v nezaměstnanosti a důchodovým spořením, které garantuje stát. Přestože jste ateisté, občas zajdete do kostela, kde slouží bohoslužby pro muslimy, křesťany, pravoslavné i židy dohromady.

Libertariáni jsou jiná sorta. Jsou spokojeni s tím, že 93,9 % obyvatel New Hampshire jsou běloši. Těší je, že ve státu prakticky neexistují bezdomovci, protože kdo nemá střechu nad hlavou a nepracuje, během zimy spolehlivě zmrzne. Když se na křesťanské mši mezi libertariány zmíníte, že si nejste jistí, jestli byl Ježíš Kristus skutečně jednou třetinou nedělitelné boží trojice, zajedou někteří z nich dlaní pod sako a do hrobového ticha se ozve cvakání pojistek Smith & Wessonů. Pokud místo toho vyslovíte názor, že stát má plnit jen obrannou funkci, ale neměl by spořádaným křesťanům pořádk předhazovat práva minorit a homosexuálů, libertariáni spokojeně zamručí. Pokud jim pak nad sklenicí whisky sdělíte, že jste ochotni převzít finanční zabezpečení svého důchodu, budete bránit svou osobní bezpečnost se zbraní v ruce a odmítáte státně nařízenou minimální mzdu, libertariáni vás přijmou mezi sebe.

Jak jsem řekl, oba politické póly jsou v New Hampshire silně zastoupené, což vytváří zajímavý koktejl progresivistů, sociálních experimentátorů, konzervativců a vidláků. Do toho přidejte prachaté luffáky z New Yorku, kteří si v malebném zapadákově pořízují letní sídla, turisty, losy, medvědy a zlatokopy a dostanete směsici, kterou jsem si oblíbil. Když už mluvíme o

politice, musím se zmínit, že malý stát New Hampshire se každé čtyři roky stává centrem politického cirkusu. Společně s lowou tam začínají prezidentské primárky, vnitrostranický zápas o prezidentskou nominaci. Na oba státy se celé týdny upírá pozornost Ameriky a k všeobecnému vytržení liberálů (a znechucení libertariánů) je křížují autobusy politiků pronásledovaných televizními štáby.

New Hampshiru se říká Žulový stát a je to trefné. V centru státu se vypíná pegmatitový masív White Mountains. Nejsou to žádné velehory, ale vrcholky Bílých hor převyšují Krkonoše. Skály tvoří hrubě krystalovaná žula, ve které se nacházejí dutiny plné vzácných minerálů. Od té doby, co jsem vstoupil do Bostonského mineralogického klubu (BMC), si toho začínám užívat.

V New Hampshire jsem před pár lety začal zlatokopecskou kariéru. Ne že by se rýžováním dalo zbohatnout, ale pár šupinek zlata se dá v horách najít skoro v každém potoku. Nedávno mě pozvali kamarádi k návštěvě jejich venkovského sídla ve Franconii. Alexej a Marína pocházejí z Petrohradu a svahy Franconie porostlé břizami (státní strom New Hampshiru) i jim připomínají domov. Když kupovali usedlost na severu, měli několik požadavků. Chtěli mít výhled na hory, velký pozemek, snadný přístup k horským stezkám a vlastní potůček. Dům není honosný, vypadá spíš jako ruská dača, ale ostatní požadavky splňuje beze zbytku. Alexej i Marína jsou chemici a moje rýžování zlata je zaujalo. V rámci demonstrace jsem vyndal z auta splav, nainstaloval ho do jejich potoka a hodil do něj pár opat šterku. K překvapení všech jsme v drážkách našli zachycené kousky žlutého kovu. Alexej a Marína hledali klidné místo na důchod a místo toho koupili zlatý důl.

Obyvatelé New Hampshire patří v USA k těm bohatším, i když dnes místo z dolů a textilního průmyslu bohatnou spíš z turistiky. Ceny v obchodech a v restauracích jsou lidové, protože stát nemá daň z příjmu ani zisku. Jediné, co živí státní i lokální aparát, jsou daně z nemovitostí, v průměru dvě procenta ročně. Kdo vlastní lány půdy, může ho to přijít draho. Naštěstí města občas zkoušejí progresivní inovaci. Když si neohradíte soukromý pozemek plotem, nenatlučete všude cedule VSTUP ZAKÁZANÝ a necháte přes svůj les chodit turisty po turistických stezkách, dostanete slevu na daních. Pomáhá to turistickému průmyslu i mému koníčku rýžování zlata.

Do New Hampshire jezdíme na rodinné výlety už spoustu let. Není to taková exotika jako tropická Florida nebo pouště Arizony, ale i malé krásy mají něco do sebe. Podobný názor se mnou sdílají i tisíce turistů, kteří každé léto naplní kempy i motely celého státu. Dejte si na to při plánování výletu do New Hampshiru bacha. Luffáci z New Yorku mají dost peněz a šroubují ceny nahoru. Za obyčejnou chatičku s palandami můžete v létě v New Hampshire zaplatit hodně přes sto dolarů na den. Za stejnou cenu byste si v Las Vegas žili v krásném hotelu s bazénem a nemuseli podnikat horské túry. Nočního života jako v Las Vegas nebo Miami si na severu také neužijete. Největší město v New Hampshire je Manchester se 110 tisíci obyvateli.

li. Třetí v pořadí Concord se 43 tisíci obyvateli je hlavní město státu. Ostatní městečka vlastně nestojí za zmínku. Žádný noční život nečekejte. Jediný pořádný vodvaz můžete zažít, když v červnu vypukne v Laconii motocyklový týden. Stát se náhle vrátí o nějakých čtyřicet let zpátky a sjedou se sem na spanilou jízdu všichni harleyáři z východního pobřeží. Není to moc příjemné, zkuste si na dálnici předjet stádo motorek v počtu sto kusů. Jednou jsme v červnu vzali na výlet do New Hampshire našeho ročního syna. Když jsme se večer plácali v motellovém bazénu, sdíleli jsme ho s potetovanými harleyáři v kožených plavkách pobitých mosaznými cvočky.

I když dolování v New Hampshire upadá, stále je tu spousta zajímavých lomů. Některé jsou přístupné turistům za poplatek, ale moc v nich nenajdete. Jiné jsou ukryté v lesích, ale s trochou snahy se tam s palicí a dlátem dají najít krystaly zánědy nebo černého turmalínu. Ve státním parku White Mountain je dovoleno kopat minerály všude, i když po sobě musíte díry zasypat. Před lety jsme ještě jako bezdětní podnikli několik výletů do hor a objevili soukromé lomy. V jednom jsme potkali důlní legendu Franka Perhama, který byl při nálezu několik lokalit drahokamů a dokonce je po něm pojmenovaný minerál, který sám objevil. Dnes je mu přes osmdesát, ale pořád se ohání geologickým kládkem a ve svém lomu na Mount Mica (Slídová hora) vesele střílí skálu dynamitem. Letos v létě jsme při jiné výpravě s Renatou potkali dalšího tichého chlapička, který se představil jako prospektor Peter Samuelson. Ukázal nám exemplář krásně zeleného berylu na lůžku z bílého živce, který právě vykopal na hoře Baldface. Později jsem v odborné literatuře vyčetl, že kromě perhamitu existuje i minerál pojmenovaný po Peterovi – samuelsonite. Bohužel, staré legendy pomalu odcházejí a ani nemají komu předat nasbírané zkušenosti. Drahokamy se dnes už v New Hampshire netěží tak jako dřív a znalosti, kde hledat v pegmatitech krystalové kapsy, se vytrácejí.

Je těžké popsat, v čem spočívá kouzlo New Hampshire. Jak vylíčit úžasně čisté potoky skryté v lesích? Jak zprostředkovat adrenalinový zážitek, když kloužete po zadnici po ohlaženém kamenném dně řeky hnaní proudem a modlíte se, aby za příští zatáčkou nebyl ostrý šutr? Před dvěma lety jsme s Matýskem, mým mladším synem, vyrazili za Honzou, který má v lesích chatu. Poradil nám, abychom se cestou zastavili na místě, kde se mezi žulovými balvany skrývají hluboké průrvy a domorodci tam zkoušejí svou odvahu. Kdo skočí z hrany kamene z pětmetrové výšky do úzké tůně? Chvilu jsme pozorovali, jak se mladíci odhodlávají. Někdo se odvážil, u jiného zvítězil pud sebezáchovy. Desetiletý Matýsek najednou prohlásil, že to je brnkačka, že on to skočí. Kluk prošel důkladným plaveckým výcvikem v bazénu i v oceánu, ale z takové výšky ještě neskákal. Když jsem se přes jeho rameno podíval dolů, stáhly se mi půlky. Neříkal jsem nic a svlékli jsme se do plavek a Matýsek se postavil na kluzkou hranu žuly. Tůň byla černá a voda proudila zatraceně rychle. Z obřího hrnce se nedalo vyškrabat zpátky nahoru, člověk se musel nechat unést proudem až do míst, kde se průrva otevřela a proud zmírnil. Nevsadil bych na syna ani čtvrták. Mates koukl na mě, kriticky hodnotil výšku a skočil. Když ho sebral proud, nedalo se nic dělat, musel jsem za

ním. Renata by tuhle akci neschválila, ale my jsme si dobrodružství užili. Prcek v mých očích výrazně stoupl. To jsem ještě netušil, že největší New Hampshire zázitek mě teprve čeká.

Dorazili jsme na chatu a Honza nám dal vybrat. Buď bude me spát na horních palandách, nebo za chatou ve stanu.

„Ve stanu,“ prohlásil Matýsek rezolutně.

Když jsme zatloukali kolíky, Honza nám v houstnoucím šeru vykládal, že kolem chat občas v noci chodí medvědi. Stahují se k lidským sídlům a očuchávají popelnice. Matýsek ho sledoval nevěřícím pohledem, zatímco já za jeho zády zuřivě gestikuloval: *Utni to!* Honza pochopil a o medvědech už nepadlo ani slovo.

Když jsme ulehli, kluk se mě podezřívavě zeptal: „Fakt jsou tady medvědi?“

„Ale prdlajs,“ lhal jsem sebejistě. „Ti jsou jen v horách.“

Mates vysvětlení přijal bez pochybností a během minuty usnul. Já jsem tak klidný nebyl. Naslouchal jsem zvukům nočního lesa a odhadoval, které praskání způsobují tlapy medvěda baribala. Napadlo mě, že v kapsách stanu mohou být zbytky burských oříšků a že jsem v batohu nejspíš nechal jahodovou zubní pastu. Trvalo mi dost dlouho, než jsem konečně zabra.

Děti nám odrůstají a my s Renatou začínáme opět vyrazet do hor New Hampshire sami. Občas se přidáme k výpravě mineralogického klubu. Je to parta nadšenců sdružených při Harvardově muzeu přírodních věd v Bostonu. Je mezi nimi hodně pamětníků, kteří srší historkami, jak v osmdesátých letech vykopali topaz jako pěst nebo otevřeli kapsu plnou zelených turmalínů. Na mineralogickém výletu je nezastaví ani déšť, ani mráz. Pomalu začínám přijímat jejich filozofii, že když už člověk vyrazí do New Hampshire až z Bostonu, existuje jen desatero důvodů, kdy je dobré ukončit výpravu. Zde jsou:

- 1) Váš partner začíná hovořit neznámými jazyky.
- 2) Nemůžete si vzpomenout, jak se jmenují vaše děti.
- 3) Vypukl blizzard a viditelnost je sotva půl metru.
- 4) Zlomili jste si tři prsty na jedné ruce nebo pět prstů na obou.
- 5) Už nedokážete děle unikat záchranným helikoptérám.
- 6) Z vašich oděrek se řine tolik krve, že by to přivedlo do extáze Červený kříž.
- 7) Kdosi zmínil slovo „pivo“.
- 8) Vaše svatba začíná za méně než tři hodiny.
- 9) Nohy kolegy vyčnívající z velké minerální kapsy se už hodinu nepohnuly.
- 10) Mezi členy výpravy se rozpředla debata o tom, který ze sedmi trpaslíků je lepší horník a hádka hrozí přerůst do souboje s cepínem.

Občas, když zápasím s osmikilovou palicí, přemýšlím, jak dlouho budu ještě rubání skal zvládat fyzicky. Na začátku dvacátého prvního století jsme ve Franconii v New Hampshire s Renatou obdivovali slavný kamenný profil, zvaný „Old Man of the Mountain“. Tento výjev je stále k vidění na zadní straně Hampshireského čtvrtáku, ale kamenná tvář už ze skály neshlíží. V roce 2003 Starý muž nevydržel vzdorovat erozi a zřít se do průrvy Franconie.

Stárnou nejen prospektoři, ale i žulový masív. **Martin Gilar**

## Paul Collier: Exodus. Jak migrace mění náš svět

Při poslední návštěvě mi p. prezident Rampas zapůjčil knihu, která má na obálce migranty na nafukovacím člunu. Přiznávám, že jsem si v první chvíli nebyl jist, jestli je to správná volba.

Migranti nejsou zrovna tématem, kterým bych se chtěl ve svém volném čase nějak více zabírat.

Poté, co jsem knihu otevřel a začal ji číst, jsem však pochovil laskavou moudrost p. presidenta: *Exodus* je ve skutečnosti o otázkách, o nichž si s radostí čtu.

Autor je britský ekonom a všiml si, že o migraci je málokdo schopen racionální diskuse. Jde o téma silně zatížené emocemi. Argumenty se většinou užívají jen na podporu intuitivního silného názoru, který má většina lidí jasný předem.

Cílem p. Colliera bylo přispět ke zracionalizování diskuse tím, že se pokusil stručnou populární formou předložit několik myšlenek, na jejichž základě je možno o migraci začít přemýšlet strukturovaně.

Především pojednává odděleně efekty migrace na tři dotčené skupiny: (a) na domorodé obyvatele cílové země, (b) na samotné migranty a (c) na obyvatele, které migranti zanechali ve vlasti. Dále podává přehled dopadů nejen čistě hospodářských, nýbrž i sociálních; v tomto je veden teoriemi, které se snaží měřit kvalitu života nejen finančním příjmem, ale i širšími faktory rozhodnými pro lidské štěstí. Je užitečné, že se snažil pro své zhlédnout a kriticky zhodnotit empirická data, byť jsou velice vzácná; pracoval dle všeho se vším, co bylo k dispozici v době sepsání knihy. Originál vyšel v r. 2013, tedy ještě před současnou migrační krizí; český překlad je letošní.

Přínos knihy vidím v několika rovinách:

– Jednak se p. Collier snaží přesvědčit čtenáře, že jeho hypotézy vedou k závěrům, které nejsou intuitivně jasné selským rozumem. V tomto bych s ním nesouhlasil – jeho závěry mě myslím nikde nepřekvapily oproti mým předsudkům. Současně bych mu však dramaticky nevytýkal, že se vědecky dobere něčeho, co průměrný člověk z ulice tuší i bez sociologického výzkumu. Ví, že tato námitka (tj. vědecké dokazování evidentních samozřejmostí) se často vznáší proti sociálněvědním oborům, ale nepovažují ji za přesvědčivou. Selským rozumem též ví, že jablko padá vždy k zemi a že z větší výšky padá rychleji. Přesto mělo epochální význam, když fyzika tento jev analyzovala a kvantifikovala ho prostřednictvím gravitačních zákonů, neboť si tím otevřela cestu k dalšímu přemýšlení o problému.

– Další rovinou je průběžné ospravedlňování se autora vůči pro-migrační předpojatosti západních akademických vrstev. P. Collier uvádí, že jednak on osobně žije zcela kosmopolitním způsobem života, který je pro současné vedoucí akademiky běžný, a především pak, že v sociálních vědách vládne silné přesvědčení pro imigraci, přičemž toto přesvědčení se promítá i do témat a vyznění výzkumu. P. Collier vychází ze stejných li-

berálních premis, ale dospívá k opatrnějším závěrům. Není však žádným zastáncem tvrdé line vůči imigraci. Tato rovina mě zajímala relativně nejméně; jestli si svými názory získá popularitu u kolegů, to je jeho boj, mně je to celkem jedno. Jen jsem se pro sebe lehce ušklíbl, že tabu zpochybňování imigrace se dle jeho podání prolomilo v Británii až vůči přílivu Východoevropanů po otevření pracovního trhu v r. 2004, neboť vůči nám nepocítují Britové strach z politické nekorektnosti, protože Východoevropané jsou bílí, křesťané a Britové vůči nám nemají pocit viny z doby kolonialismu.

– Ze všeho nejvíce mě zasáhly ty pasáže, kde autor formuluje názor na otázku, která je dle mého klíčová i obecně: díky čemu jsou některé země blahobytnější a lidé v nich touží žít více než v jiných?

*Zázrak ekonomické prosperity pochází ze sociálních modelů – z příznivé kombinace institucí, příběhů, norem a organizací [...].*

Vedle předpokladů ekonomické prosperity analyzuje i kvality společenského modelu ze sociálního pohledu, tj. z hlediska vzájemné úcty mezi občany; především si všímá rozdílné míry důvěry a spolupráce v různých kulturách.

Schopnost důvěry a spolupráce se v jednotlivých společnostech dlouhodobě liší – já

bych za sebe řekl ten strašlivý, avšak pravdivý lidový výrok, že „je to v lidech“. V knize se velice stručně odkazuje na pozoruhodný experiment z teorie her, v němž výzkumníci porovnávali schopnost důvěry a spolupráce v různých lokalitách ve světě, z nichž každá reprezentuje jeden kulturní okruh. Účastníci pokusu měli napřed opakovaně dobrovolně přispívat na veřejně prospěšný účel, jehož výnos si následně rozdělili. Výzkumníci zaznamenávali, jak se postupem doby chování vyvíjelo v různých lokalitách různě. Ve druhém kole pak měli účastníci možnost „trestat“ parazitní chování ostatních (tj. těch, kteří nepřispěli, ale pak brali ze společného), byť za možnost potrestání musel zaplatit i trestající účastník. Je evidentní, že schopnost pochopit pravidlo a být ochoten sankcionovat jeho porušení u druhých je zásadním rysem chování lidí, kteří chtějí žít ve společnosti, která jim dává životní perspektivu a blahobyt. Naopak se zde projevují i sklony některých lidí stát se antisociálními „superpadouchy“, již trestají nikoliv parazity, nýbrž právě ty uvědomělé občany, kteří předtím potrestali ve veřejném zájmu padouchy. Toto antisociální chování má velice destruktivní dopad na kvalitu sociálního modelu. Zmínka o tomto výzkumu mě uchvátila a ihned jsem si ho googlil: lze se s ním seznámit [www.nottingham.ac.uk/cedex/documents/papers/2010-09.pdf](http://www.nottingham.ac.uk/cedex/documents/papers/2010-09.pdf).

Byl jsem jednak zvědav, jak vůbec vypadá takový současný sociologický *pejpr*, a jednak jsem chtěl vidět výsledky výzkumu (protože ty se v knize blíže nekomentovaly). Podívejte se na grafy sami: pokud jsem si je interpretoval já, tak postkomunistický sociální model sice zahrnuje nějakou míru schopnosti spolupráce na společné věci. Ale zarazila mě určitá fleg-





maticnost – totiž ochota testovaných Rusů a Bělorusů ke spolupráci byla prakticky stejná, jestli konali na bázi úplně dobrovolnosti nebo s rizikem pokuty (v tom se výrazně lišili od zástupců anglosaské kultury a ještě více od protestantů, kteří se bez kontroly postupně přestali namáhat, ale současně dobře rozlišují riziko pokuty a pod její hrozbou evidentně rychle a správně chápou potřebu pravidel pro dosažení společného cíle a jejich vzájemná spolupráce pak funguje jako namazaný stroj). Dále pak u slovanských účastníků zaráží dost vysoký podíl antisociálního chování, tj. sklon v čiré zloby trestat ty, kteří se snaží udržet pravidla trestáním parazitů.

V návaznosti na úvahy o zdroji blahobytu a štěstí Západu pak p. Collier upozorňuje na jedno z rizik multikulturalismu, totiž že imigranti přicházejí ze zemí s nefunkčním sociálním modelem (právě proto, že je nefunkční), a tedy není žádoucí, aby si do nové vlasti (s funkčním modelem) přinesli kompletně vlastní kulturu.

Na tomto místě autorovy závěry brutálně zjednodušují a dezinterpretují, ale v zásadě jsem si odnesl ten dojem, že nedává dobrý smysl migrace z nefunkčního sociálního modelu do funkčního modelu, pokud se coby migrant neintegrují a nepřevzmu co nejrychleji a nejlépe ten lepší model.

– Silným místem je i poukaz (doložený i prvými empirickými výzkumy), že pouhá existence cizí diaspory ve společnosti ničí vzájemnou úctu (spolupráci, důvěru) i mezi původním obyvatelstvem cílové země navzájem.

– Nejpodnětnějšími pasážemi pak pro mě byly úvahy o tom, jak mocným konceptem pro vzájemnou úctu, důvěru, ochotu solidarity a spolupráce je národ. Zdá se, že – byť v mnoha ohledech jde o podivný kýčovitý konstrukt – národní identita je velice silná a možná jako jediná umožňuje efektivní fungování státu, jak si ho představujeme v moderní Evropě, tj. s rovností, výběrem daní, ambiciózními veřejnými projekty a programy za účelem cílevědomého rozvoje blahobytu, s kvalitními veřejnými institucemi a službami a rozsáhlým přerozdělováním. Poukazuje v této souvislosti na příklad Evropské unie, jejíž relativně zanedbatelný rozpočet budí setrvalý nesmiřitelný odpor občanů vůči pře-

rozdělování fondů na evropské úrovni, zatímco řádově dramaticky vyšší výdaje národních států jsou akceptovány a považovány za v zásadě spravedlivé. Podobně si všímá i situace Belgie a Kanady, kde hlavní veřejné rozpočty spočívají na úrovni národnostních komunit, neboť na úrovni společného státu je ochota občanů ke spolupráci a solidaritě mnohem nižší.

Pokud jde o překlad, neměl jsem nikde pochyby, že překladatelé rozuměli originálu; objektivním problémem je pro mě určitá mlhavost používaných pojmů, která však existuje již v originálu. Na jednom místě se snaží autor vyvozovat rozsáhlé závěry z rozlišování mezi respektem (v originálu *respect*) a úctou (*regard*). To se mi četlo špatně, protože tyto pojmy vnímám v zásadě jako synonyma.

Česká verze současného polovědeckého textu se samozřejmě nemůže vyhnout určitému mechanickému vyznění, není to žádný požitek z vančurovsky krásného jazyka.

Knihu doporučuji. Není možno však od ní očekávat odpovědi na praktické otázky dnešní migrační krize. Obsahuje sice přesvědčivé argumenty pro to, že je nezbytné chránit hranice a imigraci regulovat, autor se však současně staví za právo azylu a této otázce se více nevěnuje. S ohledem na situaci ve velké části světa jsme však myslím v praxi konfrontování především s legitimními důvody pro azyl v obrovském rozsahu, takže úvahy o nějaké další řízené imigraci jsou užitečné jen omezeně. Za dobrou myšlenku jsem považoval to, že není efektivní šoupat po světě masy lidí; autor doporučuje šířit blahobyt spíše uvolněním pohybu zboží, kapitálu a informací.

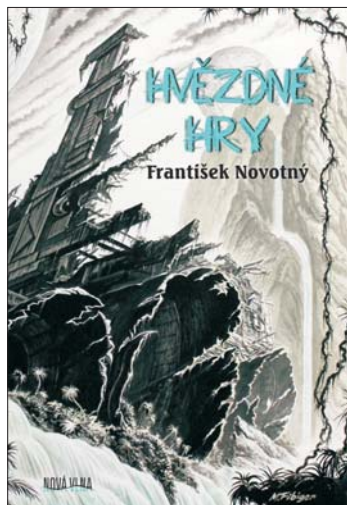
První věta knihy: *Migrace chudých lidí do bohatých zemí je fenomén zatížený negativními asociacemi.*

Poslední věta: *A to je důvod, proč jste právě dočetli knihu Paula Colliera, a nikoliv Paula Hellenschmidta.*

Databáze knih: 80 % (z 1 hodnocení – já:–)

Goodreads: 74 % (ze 416 hodnocení) **Jára Mikovec**

*Paul Collier: Exodus. Jak migrace mění náš svět, Libri 2017, překlad Blanka Boboková a Vincent Richards, 260 str., 320 Kč*



## František Novotný: Hvězdné hry

Sbírka *Hvězdné hry* prakticky shrnuje celou povídkovou tvorbu autora od 80. let a nechytí ani povídky z nového století, než se začal věnovat takřka výhradně psaní románů. Jsou zde poprvé knižně vydány povídky, které za komunistického režimu nemohly vyjít z politických důvodů.

Tématicky jsou povídky rozčleněny do tří oddílů. *Pád na nebesa* obsahuje práce o vesmírné expanzi, *Královna Šumavy* díla, jež se odehrávají na Zemi a z valné části jsou kryptografickými parodiemi na komunistický režim, a *Ramax* pak povídky o nástrahách, jež by člověku konfrontace s vesmírem mohla přinést.

Pro toto vydání autor opatřil každou povídku komentářem, v němž uvádí okolnosti, které ho k jejímu napsání přiměly, a prozrazuje, že většina povídek tvoří jakési výseky z rozsáhlé fresky, v níž chtěl zachytit expanzi lidstva do vesmíru, její počátky, vrchol a posléze i pád. Přesnou klasifikaci povídek a jejich vzájemných návazností provedl ve studii *Rozlehlejší impérii* Ondřej Šefčík. Kniha též obsahuje doslov editora Zdeňka Rampase *František Novotný a Cena Karla Čapka* a podrobnou bibliografii autorovy povídkové tvorby včetně překladů, na které se významně podílel Jaroslav Olša, jr.

*František Novotný: Hvězdné hry, Nová vlna, Praha 2017, 464 str., vázaná, 496 Kč*

## Časem s vědou - září

### ● velkých činech vědy a techniky

#### Krtek v tepně

Koncem října 1958 doktor Frank Mason Sones na clevelandské klinice vyšetřoval mladíka se zúžením aorty. Zavedl do ní katétr s kontrastní látkou a začal rentgenovat. Hned při prvním snímku se zděsil – katétr náhodně zajel do ústí pravé věnčité tepny (ta vychází z aorty těsně u srdce). Před zkoprnělým lékařem vyvstala jasně zobrazená věnčitá tepna. Zrodila se zobrazovací metoda zvaná *selektivní koronární angiografie*, bez které by jakékoli zákroky na tepnách vyživujících srdce nebyly myslitelné.

Krátce nato, na jaře 1963, radiolog Charles Theodore Dotter z Oregonské lékařské univerzity v Portlandu rentgenoval nemocného se zúžením jedné z renálních tepen. A tuze se divil, když mu po krátkém čase pacient nadšeně děkoval, jak se mu ulevilo! Katétr s kontrastní látkou mu totiž cestou k ledvině „prošfouchl“ i zúženou část tepny kyčelní, která skrze nedokrevnost nohou působila bolest při chůzi...

Inspirovaný doktor Dotter pak vyvinul techniku postupného roztahování stenóz tuhými katétry o stále větším průměru.

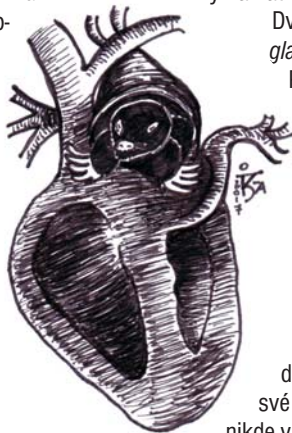
Jak ale stojí v jedněch dějinách kardiologie, „v Americe byla metoda zesměšňována – technika je prý příliš jednoduchá, než aby mohla být dobrá“...

Posměváci měli v mnohém pravdu – musely se zavádět silné tuhé katétry a hodně na ně tlačit, aby se usazená vrstva podélně „stříhla“, a když se to povedlo, hrozil „efekt sněžného pluhu“, který ucpával ústí „vedlejších silnic“. Proto se ve více hlavách současně zrodil nápad zúženou cévu raději roztáhnout. A tady přichází velká chvíle pro velkého muže: Andrease Grüntziga. Narodil se těsně před druhou světovou válkou v Drážďanech. Otec – gymnaziální učitel – padl na frontě, v roce 1952 matka se dvěma synky emigrovala do Argentiny, odkud se po dvou letech zase vrátila a krátce nato zemřela. Andreas byl soudruhy plánovači původně určen k zednickému povolání, ale v roce 1957 přece maturoval. Napřesrok emigroval do Západního Německa, kde v Heidelbergu odmaturoval znovu a vstoupil na tamější lékařskou fakultu. V roce 1969 odešel na angiologické oddělení Univerzitní nemocnice v Curychu. Během stáže v německém Engelskirchenu se seznámil s dotterovským rozšiřováním cév.

Po návratu do Curychu začal experimentovat s polyvinylolyví balonky, které při nafukování neexpandovaly nad požadovaný průměr. V roce 1974 provedl první balonkovou angioplastiku na zúžené stehenní tepně u člověka. Posléze celý systém zmenšil tak, aby se dal použít i ve věnčitých tepnách.

Po řadě pokusů na mrtvých tělech, zvířatech i lidech (u těch během bypasseových operací) potom **16. září 1977** v Curychu

vykonal první *perkutánní transluminální koronární angioplastiku* (PTCA). Ochotným pacientem byl sedmatřicetiletý úředník s ohraničenou stenózou levé koronární tepny, který se chtěl mermomocí vyhnout aortokoronárnímu bypassu (to je dosti náročná operace prováděná při otevřeném hrudníku a zastaveném srdci, tedy na mimotělním oběhu). Zárok proběhl nečekaně hladce i úspěšně – kontroly po 10 a 23 letech neprokázaly žádný návrat zúžení.



Dva roky nato Grüntzig publikoval v *New England Journal of Medicine* zprávu o výsledcích PTCA u 50 pacientů. Napsal: „Metoda spočívá v zavedení katetrizační soustavy přes stehenní tepnu (otevřenou v třísle, FH) v lokální anestézii. Zavádějící katétr je naveden do ústí koronární artérie a tímto katétreem je do větví artérie dopraven dilatační katétr, který slouží k rozšíření cévy.“

Začala éra tzv. *intervenční kardiologie*.

A znovu historik medicíny: „Evropská lékařská aristokracie byla toho názoru, že mladý Grüntzig si troufl přespříliš. Pro další vývoj své technologie a odpovídající uplatnění nenašel nikde v Evropě vhodné podmínky.“ Proto přijal pozvání do USA a roku 1980 se stal profesorem na Emory University v Atlantě, kde do roku 1985 provedl se spolupracovníky na 5 000 koronárních angioplastik. (Věru křivolaké bývají někdy cesty pokroku – průkopníka Dottera napřed američtí kolegové nepřijali a jeho metodu vytlačili do Evropy; ta si jí teď i ve vyspělejší podobě nevází a Američané ji lákají zpátky!)

Faktem je, že poptávka ve Státech byla obrovská – v té době se tam provádělo ročně půl milionu katetrizací a 161 000 operací srdce (většinou nemocných s ischemií). Přitom náklady na angioplastiku byly oproti tehdy vládnoucímu bypassu zhruba desetinové.

Technika koronární angioplastiky se rychle rozšířila po celém světě a v roce 1997 se stala (obohacená mezitím o zavádění koronárních stentů) nejčastěji prováděnou lékařskou intervencí na světě. Žel, už dlouho bez svého tvůrce. Andreas Grüntzig, též nadšený amatérský pilot, se roku 1985 v Georgii spolu s manželkou zřítíl ve svém soukromém letadle, když se vracel z jedné z pracovních cest. (Zlomyslnou náhodou v témže roce zemřeli i Grüntzigovi výše zmiňovaní předskokani Frank Mason Sones a Charles Theodore Dotter.)

Pro úplnost dodejme, že první koronární angioplastiku v Československu provedl 21. ledna 1981 Alfréd Belán z Institutu klinické a experimentální medicíny v Praze.

**František Houdek**

#### Odposlechnuto

Nic jsem sice neřekl, ale kdybych mlčel, udělal bych líp.

**Gaarq**

## Pravda na obtíž Třeštění letitého popularizátora 67

16. září 1817 ve vězni kobce děkanského kostela sv. Jana Křtitele ve Dvoře Králové nad Labem místní kaplan spolu se slavistou a buditelem Václavem Hankou našli útlý rukopis, sbírku básní psaných na pergameni češtinou z konce 13. století.

Nález nemohl přijít ve vhodnější dobu – národní obrození začalo nabírat nový dech a potřebovalo nějaký důkaz, že čeština je jazyk stejně starý a bohatý jako „velké“ západoevropské jazyky. Tím důkazem měl být tento *Rukopis královédvorský* (a rok nato objevený ještě starší *Rukopis zelenohorský*).

Poprvé oba vyšly tiskem už v roce 1819, roku 1843 pak i s překladem do slovanských jazyků, němčiny a angličtiny. O obě vydání se zasloužil Václav Hanka, který – jak dnes víme téměř jistě – byl i jejich hlavním autorem. A to navýsost fundovaným, coby bibliotékař Národního muzea měl neomezený přístup ke starým spisům.

Rukopisy inspirovaly řadu umělců, například Smetanu, Zeyera, Mánesa, Myslbeka, z historiků ovlivnily Šafaříka či Palackého. Současně však začaly budit pochybnosti – neodpovídaly totiž znalostem o starém písmu, jazyku, historických reáliích. Zvlášť pikantní bylo, že RK obsahoval přesně stejné chyby jako Hankův spisek o staročeské mluvnici...

A tak už v roce 1824 Josef Dobrovský prohlásil RK za „paleografické monstrum“.

Většina národa včetně mnoha jeho špiček však v jeho pravost uvěřila a své víry se držela jako ten pověstný uhlíř.

Co k věrohodnosti rukopisu řekla dobová chemie? První zkouška v roce 1840 potvrdila stáří pergameni (později se ukázalo, že původní text na něm byl vyškrabán a nahrazen textem novým, šlo tedy o palimpsest).

Analýza z roku 1885 odhalila v některých barevných iniciálách RK tzv. berlínskou modř, která byla známa až od roku 1724.

Zvrat ve vztahu k Rukopisům přinesli v polovině 80. let hlavně lingvista Jan Gebauer a filosof Tomáš Garrigue Masaryk, za což oba schytili spoustu i nízkých osobních útoků. Naproti tomu česká věda se jejich nestranným hodnocením zocelila.

Rukopisy královédvorský a zelenohorský jsou zřejmě pozoruhodná umělecká díla a vznikla z ušlechtilých pohnutek. Jenže jde o podvrhy, a na těch národní sebevědomí stavět nelze.

Obecněji vzato, na případu Rukopisů je krásně vidět, jak těžké to leckdy má u lidí pravda, najmě pokud není zjevná (je složitá a je třeba se k ní aktivně dopídit), pokud není exaktní (na rozdíl kupříkladu od fyzikálních zákonů vyžaduje i osobní interpretaci) nebo pokud jde proti osobním zájmům poznávajícího.

Jde o nesmírně zapeklitý problém, který si různé filosofie různě vykládají i nazývají (epistemologie, gnoselologie, noeti-

ka...). My tady jenom letmo sřouchneme do vosího hnízda čtenářových vlastních skrytých myšlenek.

Pokud člověk o pravdu bytostně stojí, pak by se měl dát na vědu, která má studium objektivní reality v popisu práce a kde se také pravda nejnásze hledá i prosazuje. Náš *pravdopak* se ovšem musí smířit s tím, že vědecké hledání pravdy je stále komplikovanější, a to hlavně proto, že jednoduché pravdy už jsou přebrané.

V oblasti věd o člověku a společnosti přistupuje ještě fakt, že svět, který poznáváme, je stále složitější. Proč? Když to velmi zjednodušíme, tak hlavně proto, řekl bych, že s nástupem snů o všelických lidských právech a svobodách a s nezřízeným bujením individualismu v mnoha jedincích povstává dojem, že oni mají právo i na svoji vlastní pravdu (ne názor, ale pravdu) a ta že má přednost před ostatními. A tady se dostáváme k jádru pudla – někteří lidé jako by se jinou než svoji pravdu dozvědět nechťeli. Co kdyby je upozadřovala, sesazovala z piedestalu, nutila dělat věci, které jsou proti jejich odvěké přirozenosti (třeba šetřit přírodu a brát ohledy na jiné i za cenu vlastního omezení)? Oč lepší je verze, která jim lichoťi, činí je důležitými, nadřazenými? Přísně vzato, oni nežijí v nevědomosti ani ve lži, nýbrž v omylu. (Šikovně optimalizovaná lež se často stane masovým omylem zbytněným ve všeobecnou „pravdu“, kterou ti

měkkí zastánci ušlechtilé halí třeba do vlastenectví.) René Descartes v dopise Alžbětě Falcké, dceři zimního krále Fridricha Falckého, píše: „Co je lepší, být vesel a spokojen z představy, že to, co člověk má, je větší a hodnotnější, než tomu ve skutečnosti je, a nevědět, co mu chybí, nebo o tom neuvažovat, anebo o tom více uvažovat a více znát, abych lépe poznal správnou cenu obojího a byl z toho smutnější... Když vidím, že znát pravdu představuje větší dokonalost než ji neznat, a to i tehdy, je-li v náš neprospěch, přiznávám, že je lépe být méně veselý a více znát...“

Takováto cesta k dokonalosti skrze poznání a z něj plynoucí závazky (včetně nezbytného pochopení vlastních omylů a jejich nápravy) je nejen věcí rozumu, na kterou se většinou redukuje, ale i aktem navýsost morálním, na což se zapomíná. Hledat pravdu, klest si k ní cestu, lze potom považovat za jeden z nejvyšších smyslů života obtíženého darem rozumu.

Docela rád bych věděl, kolik asi lidí tohle téma vůbec nezájímá...  
František Houdek

### Odposlechnuto

Jak se liší český a německý vtíp?

Český má na konci pointu, německý sloveso.



## Časem s vědou - říjen

# ● velkých činech vědy a techniky

### Ocel léčí srdce

*V operačním sále se shromáždili všichni, kteří se měli podílet na této skvělé operaci. Akademiku Bedrnovi asistovali dva jeho nejlepší žáci. Zkušený narkotizér pacienta uspal. Kardioskop neúnavně vykresloval činnost nemocného srdce. Nahoru dolů, nahoru dolů, běhala křivka. Vedle na přístroji se chvěla ručička jako v horečce. Ukazovala, má-li pacient dost kyslíku v tepnách. Encefalograf zaznamenával elektrické impulsy mozkové kůry. Transfúzní přístroj byl připraven.*

*Ticho. Začínáme.*

*Zkušenými pohyby otevřel akademik Bedrna hrudník mezi čtvrtým a pátým žebrem. Nasadil háčky, které hrudník rozevřely v dostatečné míře. Rychle podchytil krvácející cévy, aby se nedostaly vmetky do mozku. Potom pevnou rukou sevřel osrdečník. Před jeho zraky se zmlátilo obnažené srdce dvacetiletého člověka.*

*Chvilku se soustředoval. Potom vzal do ruky malý svěráček podobný pinzetě a uchopil jím ouško levé předsině. Tohle jistě postačí, touhle cestou se také dostane do síně až k dvojčípé chlopně. Odřízl malý kousek ouška. Asistenti mu otvor rozšířili. Posunul ruku těsně nad srdce. Sevřel prsty a ponechal volný jen ukazovák. Vsunul jej do otvoru. Kolem bylo nesmírné ticho a jenom zrychlený dech se odrážel od stěn. Milimetr za milimetrem posunoval ukazovák do srdeční síně. Srdce sebou trhalo jako v křeči, ale operátora ruka byla pevná. Ani se nezachvěla.*

*Najednou cítil, jak špička prstu narazila na překážku. To je dvojčípá chlopně. Musel zesílit tlak. Prst se prodíral blanitými srůstky. Teď prošel až do levé komory. Cesta krví byla otevřena! A zase milimetr za milimetrem zpátky. Hotovo, uzavřít otvor! Bylo slyšet jenom dlouhé vydychnutí.*

Tak popisuje spisovatel a popularizátor Alexander Jandera (vlastním jménem Čestmír Vejdělek, mj. autor sci-fi knih) jednu z prvních operací uvnitř lidského srdce u nás, konkrétně rozšíření chorobně zúžené mitrální chlopně. Pacient, který v deseti letech opakovaně prodělal těžkou hnisavou anginu, se ve dvaceti mohl sotva pomalu šourat po pokoji. (Rvematická horečka „vyražená do srdce“ představovala tehdy jedno z nejčastějších smrtelných ohrožení mladých lidí.) Po operaci v polovině 50. let začal amatérsky hrát hokej a stal se náruživým horolezcem.

Cesta skalpelu do srdce začala u nás přesně před 70 lety a prošlápl ji Jan Bedrna (\* 16. září 1897 v Českém Brodě).

Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy dokončil roku 1923, všestrannou chirurgickou praxi získal na Masarykově univerzitě v Brně. Na jaře 1934 (už jako docent) vyhrál konkurs na šéfa chirurgického oddělení moderní Všeobecné veřejné nemoc-

nice v Hradci Králové a brzy je povznesl na úroveň univerzitní kliniky.

Pár měsíců po válce se hradecká nemocnice na návrh svých primářů v čele s Bedrnou stala základnou pobočky pražské LF UK, Bedrna rok nato univerzitním profesorem, v dalším roce přednostou její chirurgické kliniky, kde roku 1951 založil první specializované kardiochirurgické středisko. (V roce 1951 hradeckou fakultu UK spolklá Vojenská lékařská akademie, která se sem přestěhovala z Brna a ve které Bedrna v hodnosti plukovníka působil až do své smrti.)

Které srdeční choroby může kardiologie odstranit? Především vrozené srdeční vady (postihují asi jedno procento novorozenců).

Jednou z nich je tzv. **otevřená tepenná duřež**.

O co jde? Ze srdce vycházejí dvě velké cévy: plicnicí proudí krev do plic a srdečnicí do celého těla. Obě tyto cévy jsou navzájem spojeny krátkou cévkou, která se nazývá tepenná duřež. Ta je otevřena v době, kdy plod v matčině těle dospívá v novorozence, a při jeho narození se sama zavře. Pokud ne, vzniká choroba, která se zpočátku, dokud dítě není vystaveno námaze, zpravidla nepozná. Jelikož v aortě je tlak krve 4-5krát vyšší než v plicnici, jí protékající krev uniká otevřenou duřeží do plicnice a skrze

ni do malého oběhu. Velký krvetok oběh je tak soustavně ochuzován o uniknuvší krev a chce-li levá část srdce ztrátu nahradit, musí pracovat usilovněji. Tím levé srdce postupně bytní, zvětšuje se, srdce slábne, degeneruje. Postižení, kterých je mezi novorozenci asi jedno promile, umírají předčasně na celkovou ochablost a vyčerpanost srdce. Léky nepomáhají, jedině operace může tuto chorobu vyléčit dokonale a bez následků.

Právě otevřenou tepennou duřeží profesor Bedrna operoval (v podstatě ji trvale přerušil) ve všech srdečních vadách jako první u nás, a to **30. října 1947**. (Ve světě to bylo poprvé devět let předtím v Americe.)

V březnu 1951 Bedrna chirurgicky odstranil zúžení plicní chlopně, další vážnou srdeční vadu, a v listopadu téhož roku i zúžení dvojčípé srdeční chlopně revmatického původu, což byla de facto první operace uvnitř srdce u nás.

Všechny tyto „rekordy“ provedl na zavřeném, tlukoucím srdci, mimotělního oběhu u nás se nedožil. Trpěl totiž zjizvením myokardu jako následku pozáškrtového zánětu srdce v dětství. Postupující selhávání srdce ukončilo jeho život 25. září 1956 v lůžnici Poděbrady, jen několik dní po devětapadesátých narozeninách.

**František Houdek**

### Odposlechnuto

Ukažte mi velkou říši založenou na zrušení igelitových pytlíků. O žádném takovém nevím, ani jsem o ní neslyšel. **ON o EU**



## Stvořitel novověku

# Třeštění letitého popularizátora 68

Zjara roku 1517 se na hranicích Saska, jednoho z německých kurfiřtství a součásti Svaté říše římské, objevil dominikánský mnich Johann Tetzel a začal lidem prodávat odpustky. To byly papírky, kterými papežská stolice odpouštěla hříšníkům pokání, tedy de facto mazala jejich hříchy.

Pohled na vypaseného Tetzela, jak prodává věčný život jako podomní obchodník, přivedl k zuřivosti jiného mnicha, augustiniána Martina Luthera. Ten 31. října 1517 přitloukl na dveře wittenberského hradního kostela 95 tezí k veřejné diskusi o očistě církve. A ta, jak už to u zbytnělé moci bývá, místo sebe-reflexe sáhla k represí a uvrhla Luthera do klatby. Ten ale neuhnul ani tváří v tvář hrozící smrti.

Během čtyř desetiletí od Lutherova vystoupení se Evropa rozdělila na dva tábory, římskokatolický a protestantský.

Lutherova náboženská rebelie však zplodila i méně zjevné, o to závažnější následky. Jeden z Lutherových hlavních pokračovatelů Jan Kalvín totiž zavedl systém, v němž všichni členové obce jsou si rovni a své náboženské vůdce volí. K potření takové obce bylo nutné vyhladit všechny její členy; samotná likvidace duchovního správce by církev neumlčela, protože samosprávná komunita by si kdykoliv mohla zvolit nového. Calvinismus a jemu podobné protestantské církve tedy přispěly k rozmachu občanských práv.

A dál: Počátkem 20. století vyšel spis Maxe Webera *Protestantská etika a duch kapitalismu*. Autor v něm naznačuje, že novodobý kapitalismus nevznikl ve vzduchoprázdnu, nýbrž souvisel s rozvojem protestantismu.

Weber vyšel z faktu, že tehdejší podnikatelské vrstvy (ale i nejkvalifikovanější dělníci) byli zřetelně častěji protestanti. Protestanti ve srovnání s katolíky také měli v průměru vyšší vzdělání, v němž pak preferovali spíše technické a výrobní obory než humanitní.

Katolicismus podporuje tradici, ctí normy, které svazují život, určují člověku jeho zakořeněné místo v „přirozeném“ řádu, z něhož se nelze nikterak vymanit, natož pak podnikat, vydělávat peníze.

„Katolík... je klidnější, vybaven menším pudem po zisku, sází více na co možná zajištěný průběh života, i když s menšími příjmy, než na ohrožující, rozčilující, ale eventuálně slávu a bohatství přinášející život. Lidová moudrost to formuje žertovně: buď dobře jíst, nebo klidně spát. V daném případě protestanti rádi jedí, zatímco katolíci rádi spí.“

Pro protestanta je každodenní cílevědomá práce příležitostí osvědčit svoji víru, a pokud se práce daří, je to signál boží při-

zně, pozhánání, větší čáky na věčnou spásu. Naopak nadměrné osobní utrácení bere jako hřích. Což logicky vede ke kumulaci bohatství a k větším investicím do vědy, techniky. Určitě není náhoda, že vědeckotechnická revoluce, zřejmě největší přeměna v novodobých dějinách, vycházela ze zemí převážně protestantských (Anglie, Skotsko, část Severní Ameriky, Nizozemsko, severní Německo, Skandinávie, Švýcarsko).

Je tedy pravděpodobné, že evropská náboženská reformační vyvolala psychologické podmínky ke vzniku klasického kapitalismu, který pak umožnil vznik demokracie. Proto je její vznik v roce 1517 vedle vynálezu knihtisku (1455) a objevení Ameriky (1492) v mých očích třetím hlavním mezníkem mezi středo- a novověkem.

Tady všechny „lutherstory“ větší končí a filosofičtí idealisté a nábožníci (opak to bezbožníků) všech církví si spokojeně mnou ruce: To koukáte, jak celý svět i náš život v něm změnilo slovo; pouhé slovo otevřelo cestu k dnešku! Jenže to není tak docela pravda. Kolik jiných veslov zmizelo v propadlišti! To slovo totiž musí padnout na úrodnou (fyzickou) půdu.

Je to nesmírně složitá otázka s bezpočtem dílčích parametrů z mnoha oborů. Nicméně dá se o ní přemýšlet i jednoduše. Představme si tedy kostru toho, co se asi stalo: Když moderní člověk před nějakými pětáctiřetiletými

tisíci lety dorazil ze své africké kolébky oklikou do Evropy, byl víceméně geneticky i epigeneticky homogenní (nakolik to dovoluje přirozená biologická variabilita). V Evropě pak postupně obsadil oblasti s různými životními podmínkami danými především zeměpisnou šířkou, tedy délkou dne a „silou“ Slunce. Ve středomořské oblasti se žilo relativně dobře; dostatek tepla a vláhy umožňoval bohatou úrodu, plodiny rostly takřikajíc samy od sebe. Nároky na obživu, bydlení a odívání přijatelné. Však také není náhoda, že první vyspělejší evropské civilizace vznikly právě tam (Řekové, Římané, Mauri). Naproti tomu v severní Evropě nebylo nic zadarmo, všechno si lidé museli pracně vydobýt, vše získané neustále obhajovat, o všem důkladněji přemýšlet. Více spoléhat na spolupráci a vzájemnou pomoc. Selekcí tlak severu nakonec zformoval člověka s poněkud jiným vztahem k životu, k práci, ke spotřebě, k odpovědnosti, ke komunitě.

Přijde mi naprosto zákonitě, že střídmejší, dělnější, pospolitější protestantismus se ujal právě v klimaticky drsnějších zemích, zatímco v těch vlídnějších se udržel volnější, ležérnější, teatrálnější životní styl. Ano, slovo může fungovat. Ale jeho účinek určuje hmotná příroda.

**František Houdek**



## Timothy Snyder: Tyranie: 20 lekcí z 20. století

Znám Timothyho Snydera jen z recenzí jeho knih o 2. světové válce *Krvavé země a Černá země*, do kterých se mi úplně pouštět nechce. Ale zaujalo mě, když se z dějin nešťastného 20. století rozhodl vydestilovat ponaučení, která by nám mohla do budoucnosti alespoň trochu pomoci. Jeden z nejpůsobivějších dílů *Star Treku*, který jsem viděl, se jmenuje *Polní soud*, a končí postřehem kapitána Picarda, že bdělost je cena, kterou musíme neustále platit za svobodu. Z této Snyderovy knihy jsem se dozvěděl, že jde o parafrázi výroku Thomase Jeffersona, který pravděpodobně nikdy nepronесl. Ale právě o tom, co znamená podobná bdělost a proč je potřeba, kniha pojednává.

Přijde mi úžasné, jaké množství informací a interpretací máme dneska k dispozici. Můžu si přečíst výklad Pavla Tigrida o Mnichovu v *Inteligentním průvodci* a porovnat ho s kritikou Jana Tesaře v *Mnichovském komplexu*. Z podobné konfrontace je možné posoudit prospěšnost a škodlivost různých struktur, které se opakovaně vyskytují v našem společenském životě, a ty pak použít jako měřítko třeba pro názory dnešních politiků. Domnívám se, že máme možnost poznat a pochopit víc než naši předkové kdykoliv v minulosti, a považují to za něco úžasného. Jenže: je to prakticky nepřenositelná zkušenost. Nedokážu to někomu převypřávnět cestou v tramvaji. A nestačí ani, když se podívá na Zelenkúv film *Ztraceni v Mnichově*, jakkoliv si myslím, že se mu jednu z point vystihnout podařilo.

Timothy Snyder použil při svém pohledu na dějiny 20. století jinou metodu. Jeho lekce se nezakládají na komplexním pochopení, míří na každodenní chování většiny lidí. Díky historikům známe dějiny minulého století velice dobře a díky behaviorálním psychologům už víme i docela hodně o tom, jak nečekané lidé v některých typech situací reagují. Řekl bych, že už proto konečně rozumíme vzniku a průběhu některých tragédií, které ve své době musely působit překvapivě a tajemně. Je načase se poučit. Jeho záměr je proto pedagogický: když se ukázalo, že některé typy chování se neosvědčily, měli bychom trénovat jejich opak. Jeho cíl je tudíž morální: míří zpět až k Aristotelově představě ctností jako návyku ke správnému rozhodnutí.

Obávám se, že jde o způsoby chování, které jsou zřejmě evolučně podmíněné, a tudíž nám jsou vlastní. Bude pravděpodobně obtížné, abych si Snyderovy lekce vzal za vlastní. Určitou útěchu však přináší, že zformulovat jdou překvapivě stručně a srozumitelně. Výsledkem je dvacet morálních maxim, z nichž každá jedna se týká mého osobního chování, a s každou jednou bez výhrad souhlasím. Schválně nebudu žádnou z nich uvádět, je to krátká knížka a měl by si ji přečíst každý, kdo může. Jestli bych snad měl k něčemu výhrady, tak je to poměrně nevyrovnané zdůvodnění jednotlivých historických lekcí, a to jak co do rozsahu tak co do metody. Nesnižuje to jejich přesvědčivost, to určitě ne, ale myslím, že si s jejich vysvětlením autor mohl dát trochu víc práce. Kdyby byly stylisticky méně rozrůzněné a obsahově trochu sevrěnější, knížka by se četla lépe.

Timothy Snyder se kupodivu nepokouší ani v předmluvě ani v závěru své knihy najít spojující bod návodů, které předkládá. Podle mne by se daly shrnout tak, že na konkrétních li-

dech vždy záleží více. Proto struktury, které si lidé vytvářejí bezprostředně mezi sebou, mají vždy větší hodnotu než struktury většího měřítka. Jestliže se autor v řadě případů určitých společenských struktur zastává anebo před nimi naopak varuje, je to vždycky kvůli tomu, jaký dopad mají na život jednotlivců. Vede to však také k určitému neintuitivnímu náhledu na etiku ve vztahu k politice. Neměli bychom totiž podléhat pokusům posuzovat politiku z globálního hlediska: zda jako celek vede ke stavu, který je z hlediska světa správný. Musíme se ptát, jaké následky bude mít určitá politika pro lidi v našem okolí (se zvláštním přihlédnutím k těm z nich, kteří nám nejsou blízcí). Je zvláštní, že autor v závěru identifikuje globalizaci jako jeden z prvků, které (dnes jako ve 20. století) způsobují krizi, ale nereflexuje, že naše současná politika svým rozšířením záběru (dnes jako ve 20. století) představuje docela chybnou reakci.

V každém případě mi přijde užitečné – a přinášející úlevu – že se někdo s odstupem na dějiny 20. století podíval a bez zbytečných ohledů a kompromisů jasně řekl, na co si musíme dávat pozor. Timothy Snyder netvrdí, že by se podobným postojem dalo tragédiím minulého století zabránit, ale souhlasím s jeho prohlášením, že by se tak nástup zla o hodně ztlížil.

Kdyby autor zůstal na této pozici, mohl bych zde svůj zápis ukončit poznámkou, že kniha by se mohla a měla stát politickým katechismem každého občana. On ovšem u poučení z 20. století, jak v titulu avizoval, nezůstal, takže je nutný ještě jeden dovětek.

Knihou současně reaguje na aktuální americkou politiku, konkrétně na zvolení Donalda Trumpa prezidentem. Osobně si myslím, že u textu, který se podobně zásadním způsobem snaží zprostředkovat poučení z minulosti, by bylo – jak prakticky tak z hlediska věrohodnosti – lepší zůstat u minulosti bezpečně uzavřené. Ale i jako člověk, který by v minulých amerických volbách dal přednost panu Trumpovi před paní Clintonovou, si ještě nemyslím, že by podobná aktualizace musela knize nutně uškodit. Ostatně, Donald Trump není jako prezident žádná zvláštní výhra a on, jeho tým i jeho podporovatelé se klidně mohli dopustit všech těch ošklivých manipulací, které jim autor porůznu přičítá. Takže i když mi neustále srovnávání jeho politiky s nástupem fašismu a komunismu přijde opravdu hodně přehnané (a všech obětí 20. století i poněkud nedůstojné), snad je na místě povcičit se v oné bdělosti a ostražitosti, které jsem zmiňoval úvodem.

Potíž, velkou potíž mám s tím, že Timothy Snyder ve chvíli, kdy by některou ze svých lekcí měl naopak vztáhnout na paní Clintonovou a její příznivce, mlčí. Správně ukazuje, že se nacházíme na cestě do tyranie, když lidem kvůli jejich politickým názorům chceme upřít právo být lidmi. Ale přesně to je například základní požadavek aktivistek, které podporují Hilary Clintonovou – a Timothy Snyder kvůli vlastní politické agendě mlčí. Pořád si myslím, že napsal vynikající – pravdivou a užitečnou – knihu. Ale podobně jako mě mrazí z toho, co napsal, tak mě trochu mrazí i z toho, co vynechal.

Najednou jsem si začal všimnout, že fašismus označuje za pravicový, ale komunismus za levicový ne, pozoroval jsem,

# DOGMA

**ANNABELLE 2** – řemeslo slušné, ale s dvěma zásadními nedostatky. Jednak když holka opakovaně leze do pokoje, kde jí něco k smrti vyděsilo, tak jí přejete, aby se jí stalo něco ošklivého, místo abyste se o ni báli. A za druhé když je duch úplně všude, kam postavy vejdou – ve skříní, v člověku, v panence, v polním strašákově – tak to prostě začne být otravné místo děsivé.

**FANTASTICKÁ ZVÍŘATA A KDE JE NAJÍT** – Rowlingové evidentně docházejí nápady na jména (hlavní postavě se přezdívá Mlok, další se jmenuje Kredenc) i na to, jak přitáhnout sympatie k hlavním hrdinům – oba sidekickové jsou sympatičtější, zajímavější a v případech holky i hezčí... Mloka ještě člověk jakž takž přijme, ale jeho přítelkyně je kráááva jak kredenc, a kouzelnické vedení není o nic lepší. Celkově to není špatné, ale zase je to začátek příběhu, tak čekejte... PS: Colin Farrell se konečně naučil hrát!

**KONG: OSTROV LEBEK** – mega potvor v něm mohlo být víc, ale je to jiný, zábavný a zatraceně velký pohled na historiku o King Kongovi. Na nic si nehraje, je tam pár (zamýšlených?) odkazů – a co chcete od filmu o obří opici víc?

**KROTITELÉ DUCHŮ** – tedy krotitelky jsou ne přesně tak, ale mnohem a nekonečně víc trapné a zoufalé, jak jste se báli, že budou, když jste se o nové verzi dozvěděli. Jeden z nejtragičtějších remaků všech dob.

**LEGO: BATMAN FILM** – můj první legofilm – a poslední. Snad se má infantilita ubírá nějakým divným směrem než ta celosvětová, ale prostě jsem se nudil a nudil a nudil. Scénář mne nepřesvědčil, že přešel komiksových postav je tu i z jiného důvodu, než aby se jich v legoverzi prodalo co nejvíc.

**MUMIE** – už ani ne remake, ale pel-mel postav a příběhů, který ani pořádně nekončí. I jako první díl seriálu by to bylo zdatně nablíže, ovšem jako film... Ovšem jako film je to pořád lepší než Krotitelky duchů...

**PIRÁTI Z KARIBIKU: SALAZAROVA POMSTA** – čili pětka. Zhlédnuto dvakrát, takže zhodnocení potvrzeno: první polovina je zábavnější než čtyřka, druhá polovina je nudnější než čtyřka. Celkově se dá, ale jestli šestka nemá celou sérii popravít, přece jen budou muset tvůrci přijít s pár novými nápady, než je jenom další varianta poškozené pirátské posádky protivníka.

**SEBEVRAŽEDNÝ ODDÍL** – čekáte-li jednoduchou nekorektní zápravu, budete zklamáni. Už proto, že ten film je víc nekorektní než zábavný, a přitom je americký. Tak si tu rovníci vypočítejte.

zda komunismus odsuzuje stejně jednoznačně jako fašismus, a přišlo mi, že ne. Když jsem knihu otevíral, nepochyboval jsem, že autor všechny činy, které vedou k tyranii, odsuzuje nezávisle na tom, kdo je páchá, a zastává se svobody nezávisle na tom, jaké jsou pohnutky těch, kdo ji chtějí potlačovat. Ale najednou jsem si tím kvůli jeho aktualizacím a volbě příkladů nebyl jistý. Zajde to dokonce tak daleko, že dvě z lekcí – jinak řečeno 10 % z nich – na 20. století neodkazují, i když by snadno mohly, a věnují se pouze současné politice. Musel jsem si

**SKRYTÉ ZLO** – bafaček v tomhle hororu mohlo být (výrazně) víc, ale ty, co v něm jsou, nejsou špatné, a tu solidní snahu o originalitu a beznadějně nutno ocenit.

**SPIDER-MAN: HOMECOMING** – není Spider-Man, ale Debil-Man. Ano, jsou tu fóry, velká výprava, velké, ale kupodivu ne až tak prvotřídní triky, bla bla bla... Ale taky striktně poměrně zastoupení všech ras a národů a nově i váhových kategorií (oni snad musejí mít někoho, kdo jim to propočítává), takže přítel hlavního hrdiny je tlustý Číňan, Flash Thompson – svatá krávo – Ind a Mary Jane mišenka, atd. Spidey je ovšem kretén, který by zařval skoro při každé své akci a vzal by spoustu lidí s sebou, kdyby mu nepomáhali kámoši z Avengers; a s původním více-méně rozumným a zodpovědným Peterem Parkerem má společné akorát to S-M jméno. Pakliže vám tedy není do dvaceti a nečtete komiksy starší, než jste sami, tak vás potěší pouze Michael Keaton v hlavní roli záporáka, který během jediného rozhovoru v autě předvede více hereckého umění než všichni ostatní dohromady. (Jasně, vyjma Roberta Downeyho juniora, ale tak špatný ten film přeci jen není – skoro si myslím, že je pořád lepší než ten předchozí ubřečený Spider-Man.)

**STAR TREK: DO NEZNÁMA** – nebo Do temnoty? Ony se ty poslední dva Star Treky hrozně pletou! I tady zničí Enterprise, i tady ohrožují Federaci a i tady si hlavního záporáka Federace vyrobí sama, takže i když je to svižné a akční a v principu dobré, vlastně není důvod, proč to vidět. Leda byste ocenili pronikání homo korektnosti...

**STRÁŽCI GALAXIE 2** – je tu pár dobrých vtipů, ale zdaleka ne tolik, kolik si autoři myslí. Akční scény jsou pěkné a velkolepé, ale dělí je od sebe takřka nekonečně uslintané rodinné historky. Navštivte podle svého poměru k jedničce – mě nebavila, a tohle ještě o trochu míň.

**TEMNÁ VĚŽ** – u nás doma se říkávalo: „Nebřeč, nebo ti nařežu, abys měl proč.“ Herec Idris Elba je takové zhmotnění téhle hlášky – on se tak moc a tak neustále tváří, že trpí, až mu život a scénářisté naloží, aby měl proč. Ale i bez něj je tenhle film dost velké utušení. Nedrží pohromadě a z opusu magnusu Stephena Kinga udělal třetíradou historiku o boji dobra se zlem. Už jenom za tu omšelost by si to zlo zasloužilo vyhrát – a taky za to, do jak skvělého záporáka dorostl Matthew McConaughey.

**TRANSFORMERS: POSLEDNÍ RYTÍŘ** – Transformers pronikli do fantasy a černoši mezi rytíře krále Artuše, ale smířte-li se s tím, že je to opět megalomantšější a delší, než by filmu slušelo, dostanete letní popcorn, který bychom jako kluci milovali a jako dospěláci ho jednou sneseme, přestože logických lapsů má víc než dost.

**Filip Gotfrid**

různé pochybovačné úvahy zakázat a aktivně se jim bránit, protože mi zbytečně otravovaly čtení a odváděly pozornost.

Přesto je to zdařilá a důležitá kniha. Jsou-li autorova doporučení správná, mají platnost i tehdy, když bychom je využili způsobem, z kterého by pan Snyder patrně radost neměl. V tomto smyslu je to, co v knize je obsaženo, mnohem důležitější než to, co v ní případně chybí.

**Jirka Grunt**  
*Timothy Snyder: Tyranie: 20 lekcí z 20. století, Paseka, 2017, 120 str, 168 Kč*

## Vánoční výstava 2017 Betlémy v betlémské kapli Jak se kdysi vařilo – 2017

25. 11. 2017 až 2. 1. 2018 (Betlémské nám., Praha)

Na letošní výstavě bychom chtěli ukázat, jak se vaření vlastně vyvíjelo. Začneme opékáním masa na otevřeném ohni, pokračovat budeme vařením pomocí kumháru, dýmnou jizbou s otevřeným ohněm a dýmníky, černou kuchyní a přes pec se dostaneme ke kachlovým sporákům. Pokusíme se předvést i vývoj vybavení kuchyní. Ukážeme nádoby na vaření i pomůcky, které usnadňovaly přípravu pokrmů. Řada z nich se nakonec neprosadila, svým vzhledem dnes působí bizarně a co do své funkce až záhadně. O to více ale mohou být jako exponáty přitažlivé. (<http://www.vanocnivystavazp.cz/>)



Během výstavy počítáme s tím, že v některých dnech budeme návštěvníkům předvádět přípravu některých starých vánočních pokrmů, jako jsou kuba, muzika, pučálka či hubník.

Vstupné 80 Kč, děti do metru nic :-)

## Minicon 2017: Autorské světy

Po roční pauze se vrací tradiční Minicon, jenž se letos ponese ve znamení autorských světů. Na zajímavé téma promluví neméně zajímaví hosté. Vyslechnout si můžete názory a zkušenosti nejznámějších tváří domácí fantastiky – Františka Novotného, Pavla Renčina, Vilmy Kadlečkové, Petra Stančíka, Jana Kantůrka, Ondřeje Neffa, tvůrce televizního seriálu Kosmo Tomáše Baldýnského a v neposlední řadě překladatelského kolektivu, jenž stojí za novým vydáním Písně ledu a ohně. Letošní Minicon pořádá Klub Julese Verna ve spolupráci s nakladatelstvím Argo a knižní distribucí Kosmas. Akce proběhne v sobotu 9. prosince od 10.00 až do večerních hodin v útulných prostorách literární kavárny Řetězová na Praze 1 a vy byste si ji zcela určitě neměli nechat ujít...

KJV

NON FICTION

Orianna Fallaci

## Síla rozumu

Deset let po vydání originálu se do rukou českých čtenářů dostal překlad esejistické knihy *Síla rozumu*, kterou italská novinářka a spisovatelka Oriana Fallaci (1929–2006) věnovala vztahu západní Evropy a islámu. Text je součástí tematické trilogie, započaté esejem *Hněv a hrdost* (česky 2011) a uzavřené knihou Oriana Fallaci intervista sé stessa – L'Apocalisse (Oriana Fallaci o zpovídá sama sebe – Apokalypsa, 2004).

Ve dvanácti kapitolách *Síly rozumu* vedle líčení útočných projevů islámu Oriana Fallaci kritizuje většinový názor politické reprezentace a odhaluje, jak západní společnost – historicky spjatá s ideálem demokracie a základních křesťanských hodnot – podléhá populistickým heslům multikulturalismu. Západ prochází krizí, která se mu může stát osudnou, terorismus není jedinou strategií islámu, jak si podmanit západní civilizaci, a nyní je při obraně proti islamizaci třeba vedle hněvu a hrdosti zapojit i sílu rozumu.

V prologu popisuje hon, který na ni uspořádaly cikády, takto zdvořile nazývá užitečné idioty, kteří do omrzení cvrkají, co slyšeli ve škole a četli v jejich oblíbeném Guardianu (nebo A2-larmu :-), a ukazuje jejich podobnost s působením inkvizice, která v roce 1328 nechala upálit Francesca d'Ascoli za tvrzení o kulatosti světa. V epilogu se zasní nad představou své popravky na témže náměstí, ale příliš v ni nedoufá, protože má načteného Tocquevilla a ví, že ve zmrtvělých demokratických režimech lze prohlašovat cokoli, kromě pravdy. Člověk může vyslovit a šířit jakýkoliv názor, vyjma myšlenky, která odhaluje skutečný stav věci. A na rozdíl od despotů, ve kterých by za to hrozilo zmrzačení těla nebo smrt, v demokracii vás pouze zosudí, můžete dokonce volit, jen nikdy nebudete zvolen, protože rozhlásí, že jste nepoctivec, šílenec nebo kriminálník.

Mnoho mocných západního světa si oddychlo, když v roce 2006 zemřela na rakovinu, od doby Winstona Churchilla zde nebyl nikdo, kdo by otevřeněji připomínal nepříjemné pravdy.

Takto započala svůj dopis Romanu Prodimu věnovaný nápadu udělovat volební právo cizincům:

*Vážený pane předsedo Evropské komise, vím, že Vám v Itálii říkají Mortadella. Což mě samozřejmě mrzí kvůli mortadelle, vynikající uzenině nejlepší jakosti, na kterou můžeme být hrdí, pochopitelně však ne kvůli Vám: osobě, která ve mně vzbuzuje hluboké opovržení již od roku 1978...*

A v dalším jej obviňuje ze spojení s Rudými brigádami právě v čase, kdy zavraždily Alda Mora. O kus dále pak dokládá, že Prodiho Itálie do čela EK poslala jen proto, aby se ho mohla zbavit. (*Teď si pana Prodiho užijte zase vy.*) Oriana Fallaci: *Síla rozumu*, překlad Věra Venetová, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2014, 233 str., 299 Kč

